

Spel of knikkers?

Een zorgethische reflectie op het sportouderschap

Esther Schoots

Studentnummer 1028529

esther.schoots@student.uvh.nl

Masterthesis

(ZEB-70)

Master Zorgethiek en Beleid

Scriptiebegeleider en examiner:

Dr. Alistair Niemeijer

Tweede lezer:

Dr. Gustaaf Bos

Universiteit voor Humanistiek (Utrecht)

21 augustus 2022

Aantal woorden: 21416

“Je kunt in het leven alleen maar winnen van jezelf”

Annelot Weusten

2022

Woord vooraf

Voor u ligt mijn afstudeerscriptie over het sportouderschap, geschreven in het kader van de master Zorgethiek en Beleid aan de Universiteit voor Humanistiek in Utrecht. In deze scriptie heb ik geprobeerd om vanuit zorgethisch perspectief te kijken naar de manier waarop ouders hun kinderen begeleiden bij winnen en verliezen in de sport. De zorgethische bril maakt de rol van verantwoordelijkheid, afhankelijkheid, vertrouwen en verlangen binnen de relatie tussen ouders en sportende kinderen zichtbaar. Daar waar het in de sport meestal gaat om winnen, lijken ouders van sportende kinderen vooral te verlangen naar momenten waarop zij trots kunnen zijn op hun kind. Het adagium “als je maar je best hebt gedaan” lijkt voor ouders belangrijker te zijn dan het behalen van sportieve winst.

Met het afronden van deze scriptie is de studie klaar, niet gewonnen of verloren, maar een mooie wedstrijd gespeeld. Ik had er nooit zo van kunnen genieten zonder de steun van ‘thuis’. Bas, Annelot, Floor en Lonne, wat hebben jullie mij geholpen en aangemoedigd op momenten dat het nodig was en me geplaagd als het kon. Wanneer ik aan het ploeteren was op teksten, of verdwaald in de literatuur, dan gaf dat niks, want dan had ik toch vast “goed mijn best gedaan”.

De meeste dank ben ik uiteraard verschuldigd aan de ‘coach’, die richting heeft gegeven aan het proces van nadenken over en schrijven van deze scriptie. Alistair Niemeijer, jou wil ik van harte bedanken voor je begeleiding hierbij. Ik heb genoten van je colleges en het was een kers op de taart dat je mijn scriptiebegeleider wilde zijn. Dank voor je kritische, maar altijd opbouwende en uitgebreide feedback op mijn werk. Gustaaf Bos, jou wil ik als tweede lezer - als een figuurlijke (V)AR - bedanken voor je waardevolle adviezen.¹ Vooral ook bedankt voor je begeleiding van ons ZEB-61 groepje, mede hierdoor heb ik aan deze master vrienden en vriendinnen overgehouden die me na aan het hart liggen.

Met deze scriptie heb ik geprobeerd om opgedane kennis uit de master toe te passen binnen de context van het sportgeneeskundig werkveld. Ik hoop dat de zorgethische bril mij helpt om te blijven ontdekken op welke manier ik in de toekomst het belang van context, concepten en behoeften van mens en omgeving kan inzetten bij zorg in de ruimste zin van het woord.

Esther Schoots, 21 augustus 2022.

¹ VAR (m, -'s) videoscheidsrechter letterwoord van Video Assistant Referee, <https://www.taalkbank.nl/2018/06/19/var/>, geraadpleegd op 04-08-2022.

Samenvatting

De afgelopen jaren is in de media veel aandacht besteed aan misstanden die zich hebben voorgedaan in de jeugdsport. Over de manier waarop ouders hun kinderen begeleiden in het omgaan met winnen en verliezen in de sport is nog weinig bekend. Vertrekpunt voor deze scriptie vormde de veronderstelling dat een zorgethische reflectie op het sportouderschap mogelijk zou kunnen bijdragen aan goede sportgeneeskundige zorg voor deze kinderen en hun ouders en daarmee aan het creëren van een veilig jeugdsportklimaat.

Het onderzoek dat in deze scriptie wordt beschreven bestaat uit een theoretisch deel en een empirisch deel. Aan de hand van zorgethische theorieën over relationele identiteit is eerst de relatie tussen ouders en hun sportende kinderen verkend. Vervolgens is een interpretatief fenomenologisch onderzoek gedaan naar de betekenis van het fenomeen competitiedrang bij ouders van kinderen die hockeyen en zich bevinden op de overgang van sport als spel naar wedstrijdsport.

Dit onderzoek geeft aanleiding te veronderstellen dat ouders van sportende kinderen niet primair gericht zijn op het behalen van sportieve winst. Op basis van de resultaten van het empirisch en theoretisch onderzoek kan de betekenis van het competitiedrang voor ouders van sportende kinderen worden omschreven enerzijds als het verlangen om vanuit meritocratische idealen, gericht op het behalen van succes, trots te kunnen zijn op je kind. Anderzijds ervaren ouders competitiedrang als het verlangen naar inzet van hun kind als tegenprestatie voor de offers die zij zich moeten getroosten om hun kind te laten sporten. Vanuit zorgethische theorieën over relationele verbondenheid en verantwoordelijkheid zouden ouders sport niet moeten beschouwen als een concept waarin verlangens worden vervuld of strijd wordt beslecht, maar als een spel waaraan zowel ouders als kinderen plezier beleven. Voor de zorg aan geblesseerde kinderen betekent deze relationele verbondenheid dat sportartsen aandacht moeten besteden niet alleen aan het kind, maar ook aan de relatie die zij hebben met hun ouders. Sportartsen hebben een verantwoordelijkheid om hun wederzijdse behoeften te verhelderen en te begrijpen, zodat zicht ontstaat op de context waarbinnen een blessure is opgetreden.

Meer onderzoek is nodig om inzicht te krijgen in de betekenis van deze relationele verbondenheid voor het sportklimaat.

Inhoudsopgave

Woord vooraf	3
Samenvatting	4
1. Problemativering en relevantie	6
1.1 Aanleiding	6
1.2 Maatschappelijke probleemstelling	7
1.3 Wetenschappelijke probleemstelling	9
1.4 Vraagstelling	11
1.5 Doelstelling	12
2. Theoretisch kader	12
2.1 Conceptuele verkenning	12
2.1.1 Zorgethiek	12
2.1.2 De sportpraktijk: historisch perspectief	14
2.1.3 Sport vanuit ontologisch perspectief	15
2.1.4 Sport en bewegen vanuit zorgethisch perspectief	18
2.1.5 Een zorgethische reflectie op het sportouderschap	19
2.2 Samenvatting en conclusie	25
3. Methode	27
3.1 Onderzoeksbenadering	27
3.2 Onderzoeksmethode	27
3.3 Casusdefinitie en onderzoekseenheid	28
3.4 Dataverzameling	29
3.5 Data-analyse	29
3.6 Sensitizing concepts	31
3.7 Ethische overwegingen	32
4. Bevindingen uit het empirisch onderzoek	32
4.1 Het spel en de knikers	33
4.2 Conclusie	42
5. Discussie	42
5.1 Het sportouderschap in het licht van de bevindingen uit het empirisch onderzoek ...	42
5.2 Bevindingen uit het empirisch onderzoek in het licht van de probleemstelling	49
5.3 Conclusie	52
6. Conclusie en aanbevelingen	53
6.1 Hoofdvraag	54
6.2 Aanbevelingen	54
7. Kwaliteit en beperkingen van het onderzoek	55
7.1 Kwaliteit	55
7.2 Beperkingen	56
Literatuur	57
Bijlagen	63

1. Problematisering en relevantie

1.1 Aanleiding

De afgelopen jaren is in de media veel aandacht geweest voor misstanden door machtsmisbruik in de samenleving, waaronder in de sport.^{2 3} De sport is een praktijk waar grensoverschrijdend gedrag voortkomt uit ongelijke macht- en afhankelijkheidsrelaties, zoals die tussen sporters en trainers. Naar aanleiding van onthullingen van (voormalig) jonge topsporters werden in 2021 en 2022 onderzoeken gedaan naar misstanden die zich tijdens hun sportcarrière hebben voorgedaan.^{4 5 6 7}

Sportartsen kunnen een belangrijke rol spelen in het signaleren van situaties die als risicovol voor de gezondheid en de veiligheid van sportende kinderen kunnen worden beschouwd. Als sportarts probeer ik in de praktijk bij consultaties van kinderen met sportgerelateerde klachten aandacht te hebben voor de betekenis van een veilige sportomgeving.⁸ Mijn beroepsvereniging verlangt dat ook van mij in de Richtlijnen voor het Sportmedisch Handelen: “De begeleidend arts heeft een taak om verstoringen in het welbevinden van een kind door een onveilig sportklimaat te signaleren en bespreekbaar te maken”.⁹ In de spreekkamer blijkt het echter niet eenvoudig om signalen die het gevolg zijn van een onveilig sportklimaat te herkennen. De vraag is hoe het komt dat ik deze situaties maar weinig onderken. Stel ik de verkeerde vragen? Is het relationele systeem met zijn macht- en afhankelijkheidsrelaties in de sport te complex om in een paar vragen te doorgronden? Is een andere gespreksvorm daarvoor wellicht meer geschikt?

In het kader van de afronding van de master Zorgethiek en Beleid ga ik in deze scriptie op zoek naar antwoord op de vraag op welke manier sportartsen in hun consultvoering kunnen bijdragen aan een veilig jeugdsportklimaat. Ik wil me daarbij vanuit zorgethisch perspectief

² ‘Overmars weg bij Ajax om berichten naar collega’s’, NRC 07-02-2022

³ BOOS: This is the Voice, BNNVARA documentaire waarin misstanden bij het televisieprogramma The Voice worden aangekaart om daarmee een bredere maatschappelijke discussie op gang te brengen over machtsmisbruik en seksueel grensoverschrijdend gedrag, <https://www.npo3.nl/boos/boos-this-is-the-voice>, geraadpleegd op 11-02-2022.

⁴ Ongelijke leggers – Een onderzoek naar grensoverschrijdend gedrag in de gymnsport. Verinorm rapport in opdracht van de KNGU. 2021. https://www.verinorm.nl/wp-content/uploads/2021/07/Verinorm_Ongelijke_leggers_rapport.pdf. Geraadpleegd op 11-02-2022.

⁵ Rapportage onderzoek sociale veiligheid | topsportprogramma NTB | Fijbes Consultancy Definitieve versie – 26 oktober 2021. <https://assets.triathlonbond.nl/app/assets/samenvatting-rapport-fijbes-1-11-21.pdf>. Geraadpleegd op 11-02-2022.

⁶ <https://knrb.nl/nieuws/resultaten-onderzoek-topsportklimaat/>. Geraadpleegd 17-04-2022.

⁷ <https://www.knhb.nl/nieuws/rapportage-onderzoek-prestatieklimaat-nederlands-elftal-dames-opgeleverd>. Geraadpleegd op 17-04-2022.

⁸ <https://www.mulierinstituut.nl/onderzoeksthemas/sportcultuur/monitoring-sportakkoord-positieve-sportcultuur/>

⁹ Vereniging voor Sportgeneeskunde, <https://www.sportgeneeskunde.com/richtlijnen-sportmedisch-handelen-2015>. Geraadpleegd op 05-08-2022.

verdiepen in de rol die ouders spelen in het begeleiden van hun kinderen bij hun sportontwikkeling. In het bijzonder wil ik hierbij aandacht besteden aan het fenomeen competitiedrang.

1.2 Maatschappelijke probleemstelling

De georganiseerde sport is een praktijk die een vormende en verbindende werking kan hebben in de maatschappij (Stokvis, 2014, p. 190). Sport kan daarnaast bijdragen aan levenslust, niet alleen van sportbeoefenaren, maar ook van mensen die sportwedstrijden bezoeken of volgen via media (Stokvis, 2014, p. 190). Met deze sociale functies geeft sport volgens Stokvis (2014) invulling aan de maatschappelijke rol die religie in de toenemend gesecculariseerde maatschappij van de twintigste eeuw is kwijt geraakt. Sport vervult niet alleen een sociale rol in de maatschappij, maar sport heeft met al zijn rituelen een “sacrale dimensie” in zich, die in zekere zin vergelijkbaar is met die van religie (Meeuwsen, 2020, p. 87).

In de twintigste eeuw is sport van een spel in toenemende mate een commerciële vorm van maatschappelijk vermaak geworden (Meeuwsen, 2020, p. 66). Sporters zijn daarin verworden tot “pionnen in een ander spel, dat van het economisch positivisme”, aldus Meeuwsen (2020, p. 196). De sportpraktijk is echter geen vrijblijvende vorm van entertainment, maar wordt gedomineerd door spelregels, codes en dopingregelgeving (Meeuwsen, 2020, p. 109).

Meeuwsen (2020, p. 200) wijst op het normatieve karakter van ge- en verboden die door het Internationaal Olympisch Comité verwoord zijn in het *Olympic Charter*.¹⁰ Deze spelregels waaraan sporters zich moeten conformeren wekken volgens Meeuwsen (2020, pp. 200-201) de suggestie van een streven naar gelijkheid en rechtvaardigheid, gericht op het creëren van een *level playing field*. Stokvis (2014, p. 194) spreekt over sport als een vorm van “gereguleerde wedijver”, voortkomend uit het belang dat de huidige samenleving toekent aan werklust en inzet van talent in de jacht op succes.

Het gegeven dat sport enerzijds kan worden gezien als een commercieel product en anderzijds als een mogelijkheid om succesvol te zijn past binnen de uitgangspunten van de hedendaagse markt- en winst gedreven neoliberale samenleving. De neoliberale maatschappij wordt gekenmerkt door het nemen van verantwoordelijkheid voor het eigen welbevinden (Tronto, 2017) en voorts door een drang naar competitie (Verhaeghe, 2015, p. 123).¹¹ Meritocratische idealen, waarbij verdiensten worden gewaardeerd op basis van talent en inzet, hebben

¹⁰ <https://olympics.com/ioc/olympic-charter>, geraadpleegd op 02-04-2022.

¹¹ Competitiedrang wordt gedefinieerd als “beter willen zijn dan anderen” (Schuijers, R. (2019). *Mentale training in de sport: Toepassing en effecten (Dutch Edition)* (2nd ed. 2016 ed.). Bohn Stafleu van Loghum.

aanleiding gegeven tot een voortdurend vergelijken en meten en hebben geleid tot een samenleving waarin de *winner takes it all* (Swierstra & Tonkens, 2011). In de jeugdsport vertaalt zich de drang naar winst vaak in emotioneel geladen aanmoedigingen van ouders van sportende kinderen langs het sportveld.¹² Het winstgeoriënteerde gedrag van sportouders heeft in 2007 geleid tot de campagne ‘Geef kinderen hun spel terug’.¹³ De overheid heeft hiermee geprobeerd om ouders meer bewust te maken van de negatieve impact van hun gedrag op het sportplezier en op de fysieke en mentale ontwikkeling van hun kinderen.¹³

In het maatschappelijke domein van de sport worden meritocratische idealen, gericht op het behalen van successen, tot het ultieme doel verheven.¹⁴ Financiering van sport vindt plaats op basis van geleverde prestaties en op basis van sponsorcontracten en reclame-inkomsten, waarmee fysieke attractiviteit van sporters te gelde wordt gemaakt (Meier & Konjer, 2015).¹⁵ Sport heeft daarmee een aantrekkingskracht op getalenteerde jonge sporters, met name in die disciplines en landen waar veel geld verdiend wordt met sport (Stokvis 2014, p. 113). Het Amerikaanse schoolsysteem, dat naast lessen lichamelijke opvoeding voor alle kinderen ook schoolsport kent die gericht is op de selectie van talentvolle jonge sporters, draagt bij aan wat Stokvis (2014, p. 111) de “competitieve prestatiemoraal” noemt.

De sportpraktijk dreigt ondanks zijn potentie tot sociale verbinding en vorming (Stokvis, 2014) te verworden tot een *zero-sum game*, waarbij sporters worden gecategoriseerd tot winnaars of verliezers. De topsportcultuur kent een *win-at-all-cost* benadering, die gepaard gaat met extreme toewijding en opofferingen, niet alleen bij sporters, maar ook bij trainers.¹⁶ In de jeugdsport zien we dat ouders zich voor het vervullen van hun “illusionair verlangen” naar succes van hun excellerende kinderen afhankelijk maken van de trainers aan wie zij hun kinderen toevertrouwen (Meeuwsen, 2020, pp. 22-23). De droom van sporters en trainers om het allerhoogste te willen bereiken kan aanleiding geven tot misbruik, exclusie en stigmatisering van de verliezers en vormt daarmee een bedreiging voor het sportklimaat.¹⁶ Het verlangen van sporters en trainers naar winst straalt ook af op de sociale omgeving rond de sporter (Meeuwsen, 2020, p. 161). Ouders kunnen eveneens dit verlangen ervaren en vanuit onvervulde eigen ambitie onbewuste druk uit oefenen op hun kinderen om te presteren

¹² <https://www.allesoversport.nl/thema/vitale-sportsector/spelregels-van-gedrag-van-ouders-aan-de-zijlijn/>, geraadpleegd op 02-04-2022.

¹³ <https://sire.nl/campagnes/geef-kinderen-hun-spel-terug/>, geraadpleegd op

¹⁴ <https://www.human.nl/brainwash/lees/paulverhaeghe.html>, geraadpleegd op 16-02-2022.

¹⁵ <https://nocnsf.nl/media/1067/sportagenda-2017plus-nocnsf.pdf>, geraadpleegd op 16-02-2022.

¹⁶ Safeguarding youth sport, a European project managed by the International Centre Ethics in Sport 2014.

en daarmee aanleiding geven tot fysieke en mentale overbelasting van hun kind (Tofler, 2005). Tofler (ibid) noemt dit fenomeen *achievement by proxy*.

De grens tussen gedrag van ouders met gezonde steunende ambities en gedrag dat kan worden geduid als overambitieuze en dat aanleiding kan geven tot grensoverschrijdend gedrag is niet altijd duidelijk (Straub, 2018). De documentaire ‘Turn!’ uit 2019, waarin vanuit het perspectief van de ouders de praktijk van het wedstrijdturnen wordt belicht, maakt dit duidelijk.¹⁷ Te zien is hoe de documentairemaakster en moeder van een elfjarige getalenteerde turner te maken krijgt met een mengeling van gevoelens van competitiedrang, trots en afgunst. Pijnlijk is haar worsteling met de vraag tot welke prijs zij de ontwikkeling van het talent van haar zoontje zal ondersteunen.

Deze scriptie gaat dieper in op de achtergronden van de interne strijd die ouders kunnen voelen tussen enerzijds drang naar sportieve winst en anderzijds streven naar een gezonde sportontwikkeling van hun kind. Gekeken wordt in hoeverre meritocratische idealen een rol spelen in de manier waarop ouders hun kinderen begeleiden bij wedstrijd sport. Voorts wordt geprobeerd inzicht te krijgen in de relatie tussen deze idealen en een veilig sportklimaat.

1.3 Wetenschappelijke probleemstelling

Binnen het netwerk van mensen door wie jeugdsporters zich omgeven weten spelen ouders een belangrijke rol (Knight, 2019). Betrokkenheid van ouders in de begeleiding van hun kinderen bij sport kent daarbij vele dimensies (Knight et al., 2017). Ouders bieden logistieke, financiële en emotionele ondersteuning en fungeren daarnaast als rolmodel en supporter (Knight et al., 2017). De relatie die jonge adolescenten (12-15 jaar) hebben met hun ouders is ingewikkeld, omdat zij in deze levensfase relaties ontwikkelen met *peers* en zich willen losmaken van hun ouders (Knight et al., 2011).

Om inzicht te krijgen in de essentie van de geleefde ervaring van het sportouderschap hebben Clarke & Harwood (2014) fenomenologisch onderzoek gedaan onder ouders van getalenteerde jonge voetballers tussen acht en elf jaar, wanneer zij vanuit de ontdekkende fase van sport als spel in de specialisatiefase van hun sportieve ontwikkeling komen (Côté et al., 2009).¹⁸ Uit de resultaten van dit onderzoek blijkt dat het sportouderschap door deze ouders

¹⁷ <https://www.2doc.nl/documentaires/series/2doc/2019/oktober/turn.html>, geraadpleegd op 14-02-2022.

¹⁸ Het Groot woordenboek van de Nederlandse taal kent het woord sportouderschap niet (Den Boon, T., & Hendrickx, R. (met Van der Sijs, N., Etymologie). 2015. *Groot woordenboek van de Nederlandse taal* (15e herziene editie)). De betekenis van het woord ouderschap is volgens dit woordenboek: het ouder-zijn. Naar analogie hiervan zal in deze scriptie het woord sportouderschap worden gedefinieerd als: het ouder-zijn van een of meer sportende kinderen.

wordt ervaren als het gevoel deel uit te maken van een sociale omgeving van spelers, trainers en andere ouders. Voorts ontdekten Clarke & Harwood (2014) dat op het moment waarop hun kind als talentvol wordt aangemerkt, ouders een verhoogde status ervaren die tegelijkertijd gepaard gaat met een gevoel van verantwoordelijkheid om bij te dragen aan de sportieve ontwikkeling van hun kind. In 2016 hebben Clarke et al. opnieuw een fenomenologisch onderzoek gedaan, ditmaal gericht op de manier waarop sportende kinderen en hun ouders de onderlinge relatie ervaren. Clarke et al. (2016) gaan hierbij niet zo zeer in op de invloed die deze relatie heeft op het zelfbeeld van het sportende kind, maar wel op de manier waarop ouders een stukje van hun identiteit ontlenen aan hun sportende kind. Succes of falen van het kind in sport is van invloed op het gevoel van eigenwaarde van de ouders (Clarke et al., 2016). Smith en Smoll (in Van Raalte & Brewer 2014, p. 369) spreken in dit verband van het *reversed dependency phenomenon*. Het verlangen van ouders naar sportief succes van hun kind, waarover Clarke et al. (2016) schrijven, sluit aan op het “illusionair verlangen” van ouders naar succes, zoals door Meeuwsen (2020, pp. 22-23) in haar proefschrift benoemd. Ofschoon sport en competitie - met daaraan verbonden het doel om beter willen zijn dan een ander - de potentie hebben om bij te dragen aan de fysieke en mentale gezondheid en de sociale ontwikkeling van kinderen, kent het ook schaduwkanten (Coakley 1992, 2011). Coakley (1992) schrijft vanuit sportsociologisch perspectief over *burnout* en grensoverschrijdend gedrag in de jeugdsport. Hij beschouwt dit als problemen die geworteld zijn in de manier waarop de sport sociaal is georganiseerd. De focus binnen relaties van jeugdsporters met hun trainers en ouders is vaak sterk gericht op het behalen van prestatiedoelen (Coakley, 1992). Jeugdsporters ervaren daardoor een afhankelijke positie ten opzichte van ouders en trainers. Hoe beter de prestatiedoelen zijn geformuleerd, hoe groter de druk die jeugdsporters ervaren om aan de verwachtingen van ouders en trainers te voldoen (Coakley, 1992). Het topsportleven van kinderen kan daardoor aanleiding geven tot een *unidimensionele identiteitsontwikkeling*, die een negatieve invloed kan hebben op hun sociale ontwikkeling (Coakley, 1992).

Het verlangen naar sportief succes speelt een rol bij de identiteitsontwikkeling van zowel ouders als van hun sportende kinderen. Clarke & Harwood (2016) en Smith en Smoll (in Van Raalte & Brewer 2014, p. 369) schrijven hierover vanuit een sportpsychologische achtergrond; Coakley (1992) vanuit een sociologisch perspectief. Over de betekenis van competitiedrang en het verlangen van ouders naar sportief succes van hun kind is voor zover bekend in de literatuur nog niet geschreven. Zorgethische benaderingen bieden de mogelijkheid om de betekenis van competitiedrang te verbinden met theorieën over macht- en

afhankelijkheidsrelaties die de sport kenmerken en met de verantwoordelijkheden die ouders voor hun sportende kinderen ervaren. In dit onderzoek zal het sportouderschap daarom in verband worden gebracht met de concepten macht & positie, relationaliteit en verantwoordelijkheid. Deze concepten fungeren als *critical insights*, waarmee bestaande literatuur vanuit een zorgethisch perspectief kan worden belicht (Leget et al., 2017). Aan de hand van zorgethische theorieën over relationele identiteit van Ricoeur (1992) en Van Nistelrooij et al. (2017) zal de relatie tussen ouders en hun sportende kinderen worden verkend. Voorts zal een empirisch onderzoek worden gedaan naar de betekenis van het fenomeen competitiedrang bij ouders van kinderen die zich bevinden op de overgang van sport als spel naar wedstrijdsport. Inzicht in de betekenis van competitiedrang bij ouders kan bijdragen aan de ontwikkeling van zorgethische theorieën over het sportouderschap. Deze zorgethische inzichten kunnen bijdragen aan het doorgronden van verholde macht- en afhankelijkheidsverhoudingen binnen het complexe relationele systeem dat de sportpraktijk kenmerkt. Naast sportende kinderen en hun ouders maken ook trainers, managers, sponsoren, medische staf en supporters deel uit van dit web van actoren in de sport. Inzicht in de relatie die ouders hebben met hun sportende kinderen en in de positie die ouders en kinderen innemen ten opzichte van deze andere actoren kan helpen om het sportklimaat bespreekbaar te maken tijdens sportgeneeskundige consulten. Dit kan bijdragen aan goede zorg voor kinderen en hun ouders binnen de sportgeneeskundige context.

1.4 Vraagstelling

De hoofdvraag van dit onderzoek luidt: Wat is de betekenis van de geleefde ervaring van het fenomeen competitiedrang voor ouders van sportende kinderen en op welke manier kan een zorgethische reflectie op het sportouderschap bijdragen aan goede sportgeneeskundige zorg? Deze hoofdvraag zal aan de hand van drie deelvragen worden beantwoord:

1. Welke inzichten biedt de zorgethische literatuur met betrekking tot de *critical insights* macht & positie, relationaliteit en verantwoordelijkheid voor het concept sportouderschap?
2. Wat is de geleefde ervaring van het fenomeen competitiedrang van ouders wanneer hun kinderen starten met wedstrijdsport?
3. Op welke manier kan inzicht in de betekenis van het fenomeen competitiedrang voor ouders van sportende kinderen bijdragen aan de ontwikkeling van zorgethische theorieën over het sportouderschap en wat betekent dit voor goede sportgeneeskundige zorg?

1.5 Doelstelling

De interne doelstelling van dit onderzoek is het verkrijgen van inzicht in de betekenis van het fenomeen competitiedrang voor ouders van sportende kinderen en de rol die de critical insights macht & positie, relationaliteit en verantwoordelijkheid hierbij spelen. Inzicht hierin kan bijdragen aan goede sportgeneeskundige zorg voor deze kinderen en hun ouders. De externe doelstelling is het leveren van een bijdrage aan een veilig jeugdsportklimaat.

2. Theoretisch kader

Dit hoofdstuk start met een introductie over het wetenschappelijk domein van de zorgethiek. Ter inleiding van het theoretisch kader zal vervolgens het concept sport vanuit historisch en ontologisch perspectief wordt belicht. Begrip van deze achtergronden van de sport is van belang om het concept sportouderschap in verbinding te kunnen brengen met de theorieën van zorgethische denkers en met zorgethische concepten macht & positie, relationaliteit en verantwoordelijkheid. Uiteindelijk zal een antwoord worden geformuleerd op de theoretische deelvraag: welke inzichten biedt de zorgethische literatuur met betrekking tot de critical insights macht & positie, relationaliteit en verantwoordelijkheid voor het concept sportouderschap?

2.1 Conceptuele verkenning

2.1.1 Zorgethiek

Dit onderzoek vindt plaats binnen het wetenschappelijk domein van de zorgethiek. Joan Tronto, die wordt gezien als een van de grondleggers van de zorgethiek, beschouwt het concept zorg als een complexe interactie van denken en doen, die plaatsvindt binnen een sociale praktijk en die erop is gericht dat mensen zo goed mogelijk kunnen leven in een gedeelde wereld (Leget et al., 2017; Tronto, 1993, p. 108). Zorg vindt niet alleen plaats voor en tussen mensen, maar ook voor zichzelf en voor de omgeving waarin mensen wonen, zo blijkt uit de definitie van zorg die Tronto & Fisher (in Abel & Nelson, 1991, p. 40) hebben vastgesteld. De interactie van denken en doen die het zorgen kenmerkt kan worden begrepen als een voortdurend afstemmen van mensen op zichzelf, op anderen en op hun omgeving (Leget et al., 2017). Door zorg te beschouwen als een interactie en een proces van afstemmen tussen mensen wordt het relationele karakter van zorg duidelijk (Leget et al., 2017). Ook Held (in Engster & Hamington, 2015, p. 21) wijst op het relationele karakter van zorg als sociale praktijk. Binnen een praktijk gaat het niet zo zeer om het onderkennen van rechten en plichten van mensen, maar om het zoeken naar een bevredigende relatie, waarin behoeften van mensen

gekend en begrepen worden (Held in Engster & Hamington, 2015, p. 21). Een ethiek die is gestoeld op rechten van mensen heeft in tegenstelling tot de zorgethiek geen relationeel, maar een autonoom mensbeeld als uitgangspunt (Robinson, 2011, p. 50). Binnen een ethiek die een autonoom mensbeeld hanteert wordt minder rekening gehouden met het relationele karakter van het bestaan, waardoor machtsverhoudingen tussen mensen die gebaseerd zijn op bijvoorbeeld ras, gender en sociale klasse ongezien kunnen blijven (Robinson, 2011, p. 50). De zorgethiek hanteert geen theoretische juridische principes zoals autonomie of rechtvaardigheid, maar kent een expressief-collaboratieve benadering (Walker, 2007, pp. 7-9). Volgens Walker vloeit morele kennis, in de vorm van antwoord op de vraag wat in een specifieke context het goede is om te doen, binnen de zorgethiek voort uit opheldering van onderliggende verantwoordelijkheden binnen relaties (Walker, 2007, pp. 16-17). Het moreel goede verschijnt daarmee in de interactie tussen mensen (Leget et al., 2017).

De vraagstellingen die binnen zorgethisch onderzoek centraal staan komen voort uit maatschappelijke problemen die zich binnen zorgpraktijken manifesteren (Leget et al., 2017). Theoretische inzichten vormen zich door via de bril van critical insights, zoals bijvoorbeeld macht & positie, relationaliteit, kwetsbaarheid, precariteit, te kijken naar zorgpraktijken die sociale en politieke dimensies kennen (Leget et al., 2017). Critical insights fungeren daarbij als een lens, waarmee theoretische uitgangspunten kunnen worden begrepen (Leget et al., 2017). Door bij de bestudering van literatuur gebruik te maken van deze critical insights kunnen nieuwe inzichten ontstaan die aanleiding geven tot zorgethische onderzoeksvragen (Leget et al., 2017). Omgekeerd kunnen uit de bevindingen van empirisch onderzoek naar zorgethische thema's nieuwe theoretische inzichten voortvloeien (Leget et al., 2017). Op deze manier ontstaat een dialectische relatie tussen theorievorming en empirisch onderzoek, die voor de zorgethiek het vertrekpunt is om te komen tot antwoord op de vraag wat binnen een particuliere situatie als 'goede zorg' kan worden gezien (Leget et al., 2017).

Het geven van zorg aan sporters kan ook worden beschouwd als een sociale praktijk, waarin complexe interactie plaatsvindt in relaties tussen sporters, trainers, coaches, zorgverleners en ouders (Schoots & Leget, 2022). Vanwege het relationele karakter van de sportpraktijk is ervoor gekozen om bij de interpretatie van de bevindingen van het onderzoek dat in deze scriptie wordt beschreven gebruik te maken van de zorgethische theorieën van Leget et al. (2017) en Held (2006; Held in Engster & Hamington, 2015). Omdat bekend is dat binnen de sportpraktijk afhankelijkheids- en verantwoordelijkheidsvraagstukken niet gemakkelijk onderkend worden (Schoots & Leget, 2022), is voor dit onderzoek ook gebruik gemaakt van de theorie van Walker (2007, pp. 16-17) met betrekking tot het belang van het onderkennen

van verantwoordelijkheden binnen relaties, in het bijzonder die tussen ouders en hun sportende kinderen. Mogelijk kan het toepassen van zorgethische theorieën met betrekking tot relationaliteit en verantwoordelijkheden binnen het sportouderschap bijdragen aan het ontwikkelen van nieuwe zorgethische inzichten die binnen de context van de sport gebruikt kunnen worden. Om de context van de sport beter te begrijpen zal in het vervolg van dit hoofdstuk worden ingegaan op de historie van de sportpraktijk en op de ontologie van sport. Begrip van deze context is van belang om uiteindelijk de bevindingen uit het empirisch onderzoek in verbinding te kunnen brengen met het theoretisch kader dat in paragraaf 2.1.5 zal worden geschetst.

2.1.2 De sportpraktijk: historisch perspectief

Meeuwsen (2020) schrijft in haar proefschrift vanuit filosofisch perspectief over de geschiedenis en betekenis van de sport. In de Griekse oudheid werd sport beleefd als strijd, die ruimte bood voor en betekenis gaf aan lijden en aan het brengen van offers (Meeuwsen, 2020, p. 236). Sport vond plaats binnen “een ritueel kader waarin alle lichamelijke driften geaffirmeerd mochten worden” en had daarmee een “sacrale dimensie” (ibid). Overigens kunnen grote sportevenementen die vandaag de dag georganiseerd worden ook het karakter hebben van een religieuze bijeenkomst, maar zij missen volgens Meeuwsen (2020, p. 236) de “sacrale inbedding”, die betekenis geeft aan strijd en het brengen van offers.

In de middeleeuwen fungeerde sport als een bron van vermaak, waarbij de activiteiten vaak waren gericht op het aanleren van vaardigheden die nuttig waren voor jacht en oorlogsvoering (Meeuwsen, 2020, p. 71). Met de sociaal-maatschappelijke veranderingen die ontstonden door wetenschappelijke vooruitgang en industrialisering aan het einde van de negentiende eeuw werd sport aanvankelijk gezien als een maatschappelijk nuttig fenomeen (Meeuwsen, 2020, p. 72). Met sport en lichaamsbeweging zouden de negatieve effecten op de gezondheid door een verminderde fysieke activiteit ten gevolge van toenemende industrialisering kunnen worden voorkomen (Stokvis, 2014, pp. 64-69). Geleidelijk veranderden sport en training in de aanloop naar de vorige eeuw echter in middelen die dienden tot disciplineren van lichaam en geest, om weerstand te kunnen bieden aan de maatschappelijke veranderingen die ontstonden door economische en wetenschappelijke vooruitgang (Meeuwsen, 2020, p.72, p. 74). In de twintigste eeuw kreeg deze disciplineringsoperatie geleidelijk een biopolitiek karakter, zo leggen Markula & Pringle (2006, p. 45) uit in hun boek over de achtergronden van de filosofie van Foucault met betrekking tot sport en inspanning. De overheid probeert hierbij door het propageren van een gezonde leefstijl, waaronder regelmatig sporten en bewegen,

invloed uit te oefenen op de gezondheid en het leven van mensen (Markula & Pringle, 2006, p. 45). Foucault zag de beïnvloeding van de levens en lichamen van individuele burgers als een disciplineringsoperatie en strategie van de overheid om de gezondheid van de bevolking in zijn geheel te controleren (ibid).

Sport werd in de vorige eeuw niet alleen gebruikt om levens van mensen te beïnvloeden en te controleren, maar ook om politieke strijd tussen naties te beslechten (Meeuwsen, 2020, p. 74, p. 99). De veronderstelling van Pierre de Coubertin, de grondlegger van de moderne Olympische Spelen, dat internationale sportcompetitie vrede tussen naties zou bevorderen bleek een illusie (Hoberman, 2011). De professionele sport heeft niet geleid tot vrede in de wereld en is in de eenentwintigste eeuw in toenemende mate een vorm van entertainment en een commercieel product geworden waaraan veel geld verdiend wordt en waarin misstanden aan de orde van de dag zijn (Hoberman, 2011; Meeuwsen 2020, p. 7).

2.1.3 Sport vanuit ontologisch perspectief

Op het eerste gezicht lijkt weinig twijfel te bestaan over wat bedoeld wordt met het concept sport, maar toch laat het zich lastig definiëren (Tamboer & Steenbergen, 2004, p. 31).

Tamboer en Steenbergen (2004, p. 29) komen tot de conclusie dat sport kan worden beschouwd als een “patroon van elkaar kruisende en overlappende kenmerken”. *Physical games* vormen volgens hen de “harde kern” van wat zij noemen de “sportwerkelijkheid” (Tamboer & Steenbergen, 2004, pp. 51-52). Als een activiteit zowel een fysiek karakter heeft als een spelelement bevat dan kan het volgens Tamboer en Steenbergen (2004, p. 52) “in principe als ‘sport’ worden erkend”. Activiteiten die een van beide elementen in zich hebben kunnen worden beschouwd als “grensgevallen” ten aanzien van hun kwalificatie als sport (ibid). Te denken valt bijvoorbeeld aan fitness, dat wel een lichamelijke activiteit is, maar in principe geen spelelement kent, of schaken, dat duidelijk een spelelement heeft, maar waarbij nauwelijks sprake is van fysieke activiteit (ibid). Wanneer in een handeling zowel de fysieke component als het spelelement ontbreken dan kan het volgens Tamboer en Steenbergen (2004, p. 52) niet worden beschouwd als een sportactiviteit.

Het is niet alleen lastig om het concept sport te definiëren, maar ook om het wezen en “de eigenheid” van de sport in woorden te vatten (Tamboer & Steenbergen, 2004, p. 31). De afgelopen honderd jaar is de ontologie van sport op verschillende manieren belicht.

Achtereenvolgens zullen deze ontologische perspectieven van sport worden besproken, zoals beschreven door respectievelijk Huizinga, Suits, Breivik, Meeuwsen en Gordijn.

De Nederlandse cultuurhistoricus Johan Huizinga schreef in zijn boek “Homo Ludens” (1938) over sport als een spel. Hij zag het spel daarbij als een handeling die vrijwillig plaatsvindt en waaraan geen direct nut of materieel belang is verbonden (Huizinga, 1938, p. 35, p. 41).

Tamboer & Steenbergen (2004, p. 34) spreken in dit verband ook wel van spel als “autotelische handeling”: het doel van het spel is gelegen in het spel zelf. Huizinga (1938, p. 229) zag ruim een eeuw geleden echter al dat strijd belangrijker werd dan het spel. Huizinga (ibid) ziet de opkomst van professionele sport als “een uiting van agonale instincten”. Met dit driftmatig verlangen naar strijd dat de professionele sport kenmerkt is een stukje van het spelelement verloren gegaan (ibid).

Vanuit de optiek van de Amerikaanse filosoof Bernard Suits moet sport vanuit ontologisch perspectief ook worden gezien als een spel (Suits 1978, pp. 40-41). Voor Suits is sport echter geen vrijblijvend spel zonder ander doel dan het spelen van het spel. Suits definieert sport als een *game* die juist gericht is op het behalen van een doel, namelijk het grijpen van sportieve winst (Suits 1978, pp. 40-41). De aard van de sport is daarbij bepalend voor de manier waarop het spel gewonnen kan worden en om tot winnaar te kunnen worden uitgeroepen moeten spelregels in acht worden genomen (Suits, 1978, p. 41). Suits (ibid) typeert het spelen van een spel “als een vrijwillige poging onnodige obstakels te overwinnen”. Van de spelers wordt hierbij een *lusory attitude* (sportiviteit) gevraagd, waarbij zij zich committeren aan spelregels en afzien van “vals spelen” (ibid).

Meeuwsen (2020) gaat in haar proefschrift op zoek naar een andere ontologie van sport dan die van de paradigma's van sport als spel en sport als strijd, zoals Huizinga, respectievelijk Suits die voorstonden. Zij zoekt daarmee naar een verklaring voor de destructieve kanten van de moderne sport, zoals het gebruik van doping, matchfixing, corruptie, geweld en intimidatie (Meeuwsen 2020, p. 7). Met moderne sport verwijst Meeuwsen (2020, p. 1) naar de transitie van “ongereguleerde sport-achtige activiteiten en evenementen” die in de negentiende eeuw plaatsvonden naar de georganiseerde en geïnstitutionaliseerde vormen van sportieve activiteit zoals die in de vorige eeuw zijn ontstaan. Vasthouden aan het paradigma van sport als onschuldig spel, zoals beschreven door Huizinga, beschouwt Meeuwsen als “een dekmantel voor de prestatiegerichtheid en de technocratie die de moderne sport bepalen”.¹⁹ De regulering van de sport door middel van spelregels, codes en dopingregelgeving, voortvloeiend uit het paradigma van sport als strijd van Suits, heeft in de loop der jaren echter niet geleid tot een vermindering van de misstanden in de sport (Meeuwsen 2020, p. 235).

¹⁹ <https://sandrameeuwse.nl/wp-content/uploads/2021/11/Interview-FTM-jan-2021-Follow-th.pdf>. Geraadpleegd op 18-04-2022.

Meeuwsen (2020, p. 161, p. 164) zoekt de verklaring hiervoor niet in de sport zelf, maar in het verlangen naar presteren en winnen dat zich binnen de sporter afspeelt. Er is een spanning tussen enerzijds de sport die grenzen stelt in de vorm van spelregels en anderzijds het verlangen van de sporter om die af en toe te overschrijden (ibid). Het lichaam van de sporter fungeert daarbij volgens Meeuwsen (2020, p. 161, p. 164, p. 236) als een driftmatige “verlangensmachine”. Interessant in deze theorie is haar uitgangspunt dat sport ontologisch gezien geen vaststaand gegeven is (een spel of een strijd), maar moet worden gezien als een dynamisch proces van driftmatige verlangens dat zich afspeelt binnen de sporter (Meeuwsen 2020, p. 15, p. 236). Meeuwsen (2020, p. 164) stelt dat het verlangen van de sporter tot presteren en winnen ook aanleiding kan geven tot het vervullen van verlangens naar winst bij anderen, zoals de coach, ouders en supporters. Sport geeft daarmee volgens Meeuwsen aanleiding tot een voortdurend “krachtenspel van verlangensrelaties”, niet alleen gericht op de eigen familie, maar op het bredere “sociale veld” (Meeuwsen, 2020, p. 165). Meeuwsen brengt hiermee een relationele dimensie binnen haar onderzoek naar de ontologie van sport. Zij baseert zich bij haar theorie van de verlangensrelaties op Agamben, een Italiaanse filosoof die zich in zijn werk heeft laten inspireren onder meer door Hegel en Foucault (Meeuwsen, 2020, p. 120, pp. 163-164). Vanuit een taalkundige grammaticale analyse van het Oudgriekse werkwoord ‘gebruiken’ komt Agamben tot de conclusie dat het gebruik van het lichaam moet worden beschouwd als een wederkerig proces (Meeuwsen, 2020, p. 163). Deze wederkerigheid ontstaat doordat de sporter voor het gebruik van het lichaam affectie ontvangt van de lichamen waarmee de sporter in relatie is (ibid). Meeuwsen spreekt in dit verband van een “productieve wederkerigheid” (ibid). Door het werktuiglijk gebruik van het lichaam van de sporter worden verlangens van andere mensen vervuld (ibid). De verlangensrelaties die op deze manier tot stand komen hebben echter niet de kenmerken van een gelijkwaardige zorgethische relatie, waarin behoeften van mensen gekend en begrepen worden (Held in Engster & Hamington, 2015, p. 21).

De Noorse sportsocioloog Breivik (2019) schrijft, evenals Meeuwsen, niet over de ontologie van het concept sport, maar over de ontologie van de sportende mens. Breivik (ibid) focust daarbij op de manier waarop de sportende mens zijn omgeving exploreert door middel van spel en sport. Hij maakt hierbij gebruik van de fenomenologische theorie van Heidegger die ervan uit gaat dat de mens niet als een geïsoleerd individu leeft, maar diep verbonden is met de omgevende wereld (ibid). Afhankelijk van de soort sport (individueel, met een tegenstander, met een team, of sporten in de vrije natuur met de elementen als figuurlijke

tegenstander) onderscheidt Breivik (2019) vier verschillende mogelijkheden van verbondenheid van het “ik” met de wereld.

Gordijn ontwikkelde als leraar lichamelijke opvoeding en later hoogleraar in de “Leer van het Menselijk zich Bewegen” aan de Vrije Universiteit in Amsterdam, theorieën over menselijk bewegen, bewegingsonderwijs en sport (Heij, 2006, p. 222). Zijn wetenschappelijke en politieke werk wordt gezien als cruciaal voor de transformatie van lichamelijk onderwijs van een medisch en fysiologisch georiënteerde praktijk naar een antropologische en pedagogische praktijk (Van Hilvoorde et al., 2010). Gordijn hanteert ontologisch gezien een relationeel mensbeeld (Heij 2006, p. 229). Geïnspireerd door fenomenologische en existentialistische denkers, zoals Merleau-Ponty en Sartre, ziet hij bewegen als een vorm van betrokkenheid op de wereld (Heij, 2006, p. 229, p. 232). Interessant is het verschil in visie op relationaliteit van Gordijn ten opzichte van Meeuwsen. Op basis van Agamben (2016 (2014), pp. 28-31) stelt Meeuwsen (2020, p. 163) in haar proefschrift dat de relatie tussen mens en wereld immanent is: het gaat in de relatie tussen mens en wereld niet om dat wat zich tussen beiden afspeelt, maar alleen om dat wat zich in het bewustzijn van de mens voltrekt. In de visie van Gordijn heeft relationaliteit zowel betrekking op de relatie tussen het bewegende lichaam en de dingen in de wereld (“motorische instrumentele sensitiviteit”) als op de relatie tussen het omgaan met andere mensen tijdens het bewegen (“motorisch sociale sensitiviteit”) (Heij 2006, p. 270, p. 227). Om deze motorische instrumentele en sociale sensitiviteit te kunnen vergroten is het volgens Gordijn van belang dat kinderen de mogelijkheid krijgen om te kunnen “ervaren in gezamenlijkheid”. Aandacht voor de uniciteit en de mogelijkheden van ieder kind bij sport- en bewegingslessen acht hij daarbij van belang om te voorkomen dat kinderen bij het sporten “mislukte ervaringen” opdoen (Heij 2006, p. 270).

Het werk van Gordijn (ibid) heeft zorgethische kenmerken, door het belang dat hij toekent aan zowel aan relationaliteit als aan de behoeften en mogelijkheden van individuele kinderen in relatie tot sport en bewegen (Held in Engster & Hamington, 2015, p. 21). Vanuit de achtergronden van het werk van Gordijn zal in de volgende paragraaf een verband worden gelegd tussen sport en bewegen en de zorgethiek.

2.1.4 Sport en bewegen vanuit zorgethisch perspectief

Binnen de sportpedagogische literatuur zijn enkele studies bekend met uitgangspunten die passen binnen het zorgethisch wetenschappelijk domein. Zo borduren Rovegno en Kirk (1995) voort op de theorie van Gordijn met betrekking tot het belang van relationaliteit binnen sport en bewegen. Zij wijzen erop dat bewegingsonderwijs, dat zowel aandacht heeft voor het

belang van het opdoen van gezamenlijke ervaringen als voor de uniciteit en de fysieke mogelijkheden van ieder kind afzonderlijk, vraagt om een bepaalde mate van solidariteit tussen kinderen. Rovegno en Kirk (1995) leggen hiermee een link naar de zorgethiek, die belang toekent aan verantwoordelijkheid en intermenselijke verbinding. Zij stellen dat niet het principe van gelijke rechten, maar de behoeften van individuele kinderen leidend zouden moeten zijn in het handelen. Rovegno en Kirk propageren hiermee een zorgethisch uitgangspunt binnen het bewegingsonderwijs (Rovegno & Kirk, 1995). Ook Luguetti et al. (2019) hebben voor hun participatief actieonderzoek binnen het bewegingsonderwijs aan kinderen met een kwetsbare achtergrond een zorgethisch referentiekader gekozen. Zij wijzen daarin op het belang van het nemen van verantwoordelijkheid om tegemoet te komen aan de behoeften van jeugd, speciaal van die kinderen die verkeren op de intersectie van ras, etniciteit, klasse, gender, handicap en taal (Luguetti et al., 2019). Zij maken in hun onderzoek gebruik van een pedagogisch model dat is gebaseerd op de theorieën van Freire en Macedo (2005 (1970)). Volgens Freire en Macedo (2005 (1970), pp. 49-50) is solidariteit met diegenen die onderdrukt worden noodzakelijk om te kunnen komen tot vrijheid van impliciete of expliciete onderdrukking. Freire en Macedo (2005 (1970), p. 50) spreken in dit verband van een *act of love*. Luguetti et al. (2019) hebben de act of love uitgewerkt in een pedagogisch model voor het bewegingsonderwijs. Kenmerkend voor hun pedagogische visie is het belang dat zij toekennen aan dialoog, die liefde als basis kent (Luguetti et al., 2019). Hierbij willen Luguetti et al. (2019) er overigens voor waken liefde te zien als iets wat slechts voortkomt uit de goede onderlinge relaties tussen leerlingen en docenten. Dit zou een vorm van liefde zijn die door Keith (2010) eerder betiteld is als *anaemic love*. Volgens Luguetti et al. (2019) vereist de act of love voortdurende reflectie op de manier waarop mensen in en met de wereld en met elkaar leven.

In de volgende paragrafen zullen deze zorgethische theorieën uit het sportpedagogisch wetenschapsgebied worden toegepast op het sportouderschap, door de verbinding te leggen met de zorgethische concepten macht, relationaliteit en verantwoordelijkheid

2.1.5 Een zorgethische reflectie op het sportouderschap

In de vorige paragraaf is duidelijk geworden dat binnen het wetenschapsgebied van de pedagogiek van het bewegingsonderwijs literatuur beschikbaar is die zorgethische kenmerken heeft door het belang dat wordt toegekend aan het concept relationaliteit en voorts aan de concepten verantwoordelijkheid en liefde. Eerder bleek uit de analyse van de ontologie van

sport in paragraaf 2.1.3 dat het wezen van de sport niet alleen door spel en strijd, maar ook door concepten als relationaliteit en verlangen wordt gekenmerkt.

De vraag die nu opdoemt is in hoeverre de inzichten uit de literatuur over de historie van de ontologie van sport en die over de zorgethische achtergronden van sport en bewegen kunnen worden toegepast binnen de context van de sportpraktijk en dan met name binnen het sportouderschap. De complexe macht-, afhankelijkheids- en verantwoordelijkheidsposities van sportende kinderen en hun ouders maakt hun onderlinge relatie vanuit zorgethisch gezichtspunt bijzonder. In deze paragraaf zal het sportouderschap worden bekeken door de bril van de critical insights macht & positie, relationaliteit en verantwoordelijkheid.

Macht, afhankelijkheid en vertrouwen binnen het sportouderschap

Op de vraag op welke manier de “verlangensstromen” en “ongekanaliseerde driften” van ouders van sportende kinderen kunnen leiden tot misstanden, geeft Meeuwsen (2020, p. 22) in haar proefschrift een aanzet voor een antwoord. Ouders maken zich voor het vervullen van hun “illusionair verlangen” naar succesvolle, excellerende kinderen afhankelijk van de trainers aan wie zij hun kinderen toevertrouwen (Meeuwsen, 2020, pp. 22-23). Door een verschil in kennis ten voordele van de trainers, zal afhankelijkheid gepaard gaan met een ongelijke machtsverhouding tussen sporters en hun ouders enerzijds en trainers anderzijds (Tronto 1993, pp. 145-146). Over vertrouwen is ook binnen het wetenschappelijk domein van de zorgethiek geschreven. Zorgethica Selma Sevenhuijsen (2003) legt evenals Meeuwsen het verband tussen vertrouwen, afhankelijkheid en macht. Op basis van het werk van Sevenhuijsen (2003), die zich baseert op Baier (1994, p.105), kan worden ingezien dat afhankelijkheid van trainers in de sport niet alleen ontstaat door een verschil in kennis tussen ouders en trainers, maar ook door het vertrouwen dat ouders moeten hebben in de goede zorgen van trainers voor hun kind. Met het vertrouwen dat trainers krijgen van ouders ontstaat voor hen de mogelijkheid om eigen keuzes te maken in het handelen, hetgeen de trainers in een machtige positie brengt. Sevenhuijsen (2003) en Baier (1994, p. 102) spreken in dit verband van *discretionary power*: het hebben van vrijheid om beslissingen te kunnen nemen geeft iemand een machtige positie. Sevenhuijsen (2003) wijst op het feit dat vertrouwen onlosmakelijk is verbonden met macht en verantwoordelijkheid. Zij beschouwt zorg en vertrouwen als dynamische aspecten van interpersoonlijke relaties en stelt dat vertrouwen ontstaat in de bereidheid om verbinding tussen mensen tot stand te brengen of te onderhouden (ibid). Sevenhuijsen (2003) voegt daaraan toe dat vertrouwen zelfs kan ontstaan wanneer in eerste instantie angst en aversie prevaleren. Het is denkbaar dat het verlangen van ouders naar

sportief excelleren van hun kind kan bijdragen aan de bereidheid om ondanks angst en twijfel hun kind toe te vertrouwen aan de zorg van een trainer. Wanneer trainers zich onvoldoende bewust zijn van hun machtige positie ten opzichte van de afhankelijke ouders en sporters is het voorstelbaar dat misstanden in de sport kunnen ontstaan (Van Wijk & Olfers, 2020).

Overigens kunnen ook ouders onbewust bijdragen aan het in stand houden van machtsongelijkheid tussen sporters en trainers, wanneer sprake is van *achievement by proxy*, zie ook paragraaf 1.2 (Tofler, 2005). Hierbij projecteren ouders hun eigen sportieve ambitie op hun kinderen, door veel verantwoordelijkheden voor hun kind op de schouders van trainers te leggen (Tofler, 2005).

Vanuit sportsociologisch perspectief is het probleem van afhankelijkheid en machteloosheid in de sport geadresseerd door Coakley (1992). Niet alleen de ouders, maar ook de sportende kinderen verkeren in een afhankelijke positie. Coakley (1992) wijst als voorbeeld op een tweedeling in theorieën over de oorzaak van *burnout* van sporters. Vaak wordt daarvoor het stressmodel gehanteerd, dat burnout bij jeugdsporters ziet als het gevolg van chronische druk en stress en onvoldoende ontwikkelde *copingstrategieën* (Coakley, 1992). Volgens Coakley ontstaat burnout niet door stress ten gevolge van een persoonlijk falen van een sporter, maar moet het worden beschouwd als het gevolg van sociale omstandigheden, waarin sporters te weinig steun ervaren van hun omgeving. Het oplossen van een burnout door sporters hulp te bieden in de vorm van stress management en begeleiding bij het ontwikkelen van coping strategieën houdt volgens Coakley (1992) het probleem van afhankelijkheid en machteloosheid in stand.²⁰ Coakley (1992) ziet het *empoweren* van atleten als de oplossing voor het voorkomen van misstanden ten gevolge van stress en burnout in de sport ten gevolge van afhankelijkheidsrelaties tussen sporters en trainers. Dit betekent volgens Coakley niet dat atleten weerbaarder moeten worden, maar zeggenschap en controle moeten krijgen over de omstandigheden waarin zij sporten en leren om aan kritische zelfreflectie te doen. Hiermee neemt hij afstand van empowerment als concept dat past binnen het neoliberale denken en dat waarde toekent aan het vergroten van autonomie en streven naar onafhankelijkheid gericht op het behalen van persoonlijk succes (Coakley, 1992, 2011; Tronto, 1993, p. 135). Met zijn visie op empowerment sluit Coakley (2011) aan op de theorie die Christens en Dolan (2011) hebben ontwikkeld op basis van hun onderzoek naar het effect van *youth organizing* op de individuele en sociopolitieke ontwikkeling van kinderen. Initiatieven voor jeugdorganisaties kunnen bijdragen aan het ontwikkelen van bewustzijn van kinderen voor machtsrelaties en de

²⁰ Coakley (1992) noemt dit “psychodoping”, gebaseerd op het werk van Hoberman, J.M. (1992). *Mortal engines: The science of performance and the dehumanization of sport*. New York: The Free Press.

manier waarop deze machtsrelaties hun leven en dat van de gemeenschap waarin zij leven kunnen beïnvloeden (Christens & Dolan, 2011). Coakley (2011) ziet een rol weggelegd voor sport als mogelijkheid om bewustzijn bij kinderen te ontwikkelen voor de rol die machtsverhoudingen spelen in hun eigen leven en in bredere maatschappelijke context. Met het adresseren van macht en afhankelijkheid in relatie tot het ontstaan van burnout bij jeugdsporters wijst Coakley (1992) ook op de verantwoordelijkheid van de omgeving om de sporter te zien als mens en niet als een prestatiemachine. Met het netwerk rond de sporter, waarin ouders een belangrijke rol spelen, introduceert Coakley (1992) relationele perspectieven die passen binnen zorgethische theorieën, zoals benoemd in paragraaf 3.1.1 (Held in Engster & Hamington, 2015, p. 21; Leget et al., 2017; Tronto, 2017; Walker, 2007, p. 10). Aan de hand van zorgethische literatuur zal in de volgende paragraaf het sportouderschap worden belicht door de bril van relationaliteit.

De betekenis van relationaliteit voor ouders en hun sportende kinderen

Binnen het netwerk van mensen door wie jeugdsporters omgeven worden spelen ouders een belangrijke rol (Knight, 2019). Zoals besproken in paragraaf 1.3 is de relatie die jonge adolescenten (12-15 jaar) hebben met hun ouders ingewikkeld (Knight et al., 2011). In deze levensfase willen zij relaties ontwikkelen met peers en zich losmaken van hun ouders (Knight et al., 2011). Bij hun sportieve ontwikkeling blijven jonge sporters voor praktische en emotionele ondersteuning echter afhankelijk van hun ouders (Knight et al., 2011). Opvoeden van kinderen bij sport is daarmee een complex sociaal en relationeel proces (Knight, 2019). Relaties krijgen binnen de zorgethische literatuur betekenis niet alleen door ze te beschouwen als een concept waar onderzoek naar gedaan kan worden, maar ook door ze te gebruiken als een critical insight (Leget et al., 2017). Met behulp van critical insights kan kritisch worden gereflecteerd op geleefde ervaringen van mensen, op praktijken en op de samenleving (ibid). Uit het relationele mensbeeld, dat door de zorgethiek als uitgangspunt wordt gehanteerd, vloeit voort dat het moreel goede binnen een bepaalde context verschijnt in de interactie tussen mensen (Leget et al., 2017). Door vanuit zorgethisch perspectief met de bril van relationaliteit te kijken naar het sportouderschap wordt duidelijk dat sporters en ouders onlosmakelijk met elkaar verbonden en daarmee onderling van elkaar afhankelijk zijn (Van Nistelrooij et al., 2017).

Sport kan een rol spelen bij de mate waarin ouders en kinderen zich met elkaar verbonden weten en draagt bij aan de relationele identiteit van zowel kinderen als van hun ouders (Van Nistelrooij et al., 2017). Het ‘jezelf’ kunnen zijn, de ipse-identiteit volgens de terminologie

van Ricoeur (1992, p. 3), vraagt erom jezelf open te stellen om dichtbij de ander of het andere te kunnen komen. De ipse-identiteit is geen vaststaand gegeven, maar ontstaat en verandert in de tijd door een voortdurend dynamisch proces van gebeurtenissen, verhalen en ontmoetingen en een dialectische beweging tussen het zelf en datgene wat anders is dan het zelf (Van Heijst, 2005, p. 96). Ook Clarke et al. (2016) wijzen op het belang dat de onderlinge interactie binnen een sociale context heeft, voor de ontwikkeling van de identiteit van ouders en kinderen. Ouders kunnen een stukje van hun identiteit ontlenen aan hun sportende kind (Clarke et al. 2016). Wanneer sportieve prestaties van hun kind van invloed zijn op het gevoel van eigenwaarde van de ouders bestaat kans op het *reversed dependency phenomenon*, zoals beschreven in paragraaf 1.3 (Smith & Smoll in Van Raalte & Brewer 2014, p. 369). Een vicieuze cirkel van onderlinge afhankelijkheid kan ontstaan wanneer kinderen zich identificeren met de waarden, normen en idealen van hun ouders en deze includeren binnen het zelf (Ricoeur 1992 in Van Nistelrooij et al., 2017). De afhankelijkheidsrelatie tussen ouders en hun sportende kinderen wordt enerzijds gevoed door het verlangen van ouders naar sportief succes van hun kind en de hoop dat iets van de glans van de sportprestaties van hun kind ook op hen zal afstralen (Tofler, 2005). Anderzijds zullen kinderen, die in hun sportcarrière afhankelijk zijn van de ondersteuning van hun ouders, hun best doen om hun ouders niet teleur te stellen en daarmee loyaal te zijn aan hun ouders.

Uit de sportpsychologische en -sociologische literatuur is bekend dat kinderen die veel tijd besteden aan sport kans hebben om een zogenaamde *unidimensionele identiteit* te ontwikkelen (Coakley, 1992; Matos et al., 2011). Wanneer kinderen weinig tijd hebben voor sociale contacten buiten de sport ontlenen zij hun identiteit voornamelijk aan sociale relaties die zij in de sport hebben. Een blessure kan bij deze kinderen aanleiding geven tot de existentiële vraag: ‘wie ben ik als ik niet sport?’ (ibid). Coakley (1992) wijst erop dat een blessure of overtrainingssituatie bij een jeugdsporter geen individueel probleem van de sporter is, maar ook van het sociale netwerk rondom de sporter waarvan ouders deel uitmaken. Uitgaande van de theorie dat sport een rol kan spelen in de manier waarop kinderen en hun ouders zich onderling met elkaar verbonden weten (Van Nistelrooij et al., 2017) is voorstelbaar dat ook ouders zich bij een blessure van hun kind bewust of onbewust de vraag zullen stellen: ‘wie ben ik als mijn kind niet kan sporten?’.

Zorgethica Walker (2007, p. 10) stelt dat morele kennis voortvloeit uit opheldering van onderliggende verantwoordelijkheden binnen relaties. Met dit uitgangspunt in het achterhoofd zal in de volgende paragraaf vanuit zorgethisch perspectief worden gereflecteerd op de

betekenis van de relatie tussen ouders en sportende kinderen voor de verantwoordelijkheden die ouders hebben voor hun sportende kinderen.

Het sportouderschap: van afhankelijkheid naar liefdevolle verantwoordelijkheid

Aan de hand van hun visie op het concept *mature care*, zoals die door Van Nistelrooij en Leget (2016) is beschreven, wordt in deze paragraaf verkend op welke manier vanuit een zorgethische gedachtegang betekenis kan worden gegeven aan het sportouderschap.

Van Nistelrooij en Leget (2016) beschrijven in hun artikel verschillende visies op het concept *mature care*, waarin zelfopoffering van zorgverleners een belangrijke plaats heeft. Er is geen eenduidigheid in de manier waarop zorgethici zich verhouden tot het concept zelfopoffering. Sommige zorgethische denkers zien zelfopoffering van zorgverleners als iets wat niet per definitie problematisch is (Groenhout 2003, pp. 152-174; Ruddick, 1989; Van Heijst, 2011). Anderen pleiten voor een wederkerige zorgrelatie waarin voorkomen wordt dat zorgverleners zichzelf opofferen en waarin balans wordt gevonden tussen altruïsme en egoïsme (Gilligan, 1982; Pettersen & Hem, 2011; Hem et al., 2014). Tronto (1993, p. 141) daarentegen ziet zelfopoffering niet als iets wat koste wat kost voorkomen moet worden, zolang de relatie tussen zorgverleners en zorgontvangers gelijkwaardig is en geen sprake is van machtsverschillen tussen beiden. Tronto (1993, p. 141) ziet niet zo zeer zelfopoffering als problematisch, maar wel de machtsongelijkheid die binnen relaties kan bestaan.

Van Nistelrooij & Leget (2016) zijn het met Tronto eens dat dat zelfopoffering bij zorgverleners niet iets is wat ten koste van alles voorkomen moet worden. In hun artikel over *mature care* stellen zij dat een dichotome indeling van zorgen, bijvoorbeeld in termen van egoïsme versus altruïsme, zelfrealisatie versus zelfopoffering, of zelf versus de ander, geen recht doet aan de complexe relationele praktijk die de zorg is (ibid). Vanuit een relationeel mensbeeld geredeneerd kan het zelf van de zorgverlener niet los worden gezien van de ander, de zorgontvanger, met wie een zorgrelatie wordt onderhouden (ibid). Van Nistelrooij & Leget (2016) pleiten er daarom voor de zorgrelatie niet als een dichotomie tussen het zelf en de ander te beschouwen, maar als een complexe, gelaagde relatie, die recht doet aan de spanningen die zich binnen een zorgpraktijk voordoen (ibid). Door vanuit een relationeel mensbeeld zorg te bestuderen kunnen spanningen, tegenstrijdigheden en conflicten binnen de zorgrelatie beter worden begrepen (ibid).

Ofschoon de relatie tussen een professionele zorgverlener en een zorgvrager zich binnen een andere context ontwikkelt dan de relatie tussen een ouder en een sportend kind, zou het concept *mature care* ook op deze laatste relatie betrokken kunnen worden. Wanneer we de

visie van Van Nistelrooij & Leget (2016) met betrekking tot mature care toepassen op het sportouderschap, dan zou gesteld kunnen worden dat ‘volwassen sportouderschap’ zich kenmerkt door een gelaagde verbondenheid tussen ouders en kinderen. Hun relatie wordt gekenmerkt door wederzijdse afhankelijkheid, waarbinnen zich spanningen en conflicten kunnen voordoen (ibid). Het begeleiden van kinderen bij hun sportactiviteiten kan door ouders ervaren worden als een uitdaging, die aanleiding kan geven tot spanning, bijvoorbeeld door de investeringen in tijd en geld die zij moeten doen (Knight, 2019). Mature care binnen het sportouderschap betekent dan ook niet dat sprake is van een relatie zonder spanningen, waarbij ouders of voor hun kind of voor zichzelf zorgen. Vanuit het concept mature care, zoals Van Nistelrooij & Leget (2016) dat hebben beschreven, onderzoeken ouders welke verantwoordelijkheid zij willen nemen voor zichzelf en voor hun sportende kind (Van Nistelrooij & Leget, 2016). Op deze manier kan verdieping ontstaan in de relatie tussen ouders en sportende kinderen. Hun liefdevolle relatie ontstijgt die van de in paragraaf 2.1.4 eerder genoemde *anaemic love* van Luguetti (2019), op het moment dat reflectie mogelijk is op de manier waarop zij met elkaar leven in en met de wereld, waaronder die binnen de sportpraktijk. Hierbij nemen ouders zowel de context als hun eigen behoeften en die van hun kind in overweging (Van Nistelrooij & Leget, 2016). Deze contextgerelateerde dialogische visie op mature care sluit aan op het expressief-collaboratieve model van Walker (2007, pp. 16-17). Door het verhelderen van de verantwoordelijkheden binnen relaties ontstaat volgens Walker (ibid) moreel begrip van dat wat binnen een bepaalde context het goede is om te doen.

2.2 Samenvatting en conclusie

Na een introductie over het wetenschappelijk domein van de zorgethiek is in dit hoofdstuk een samenvatting gegeven van de ontwikkeling van de sport en de sportpraktijk vanuit historisch en ontologisch perspectief. Vervolgens is een overzicht gegeven van beschikbare literatuur met zorgethische kenmerken uit het domein van het sport- en bewegingsonderwijs. In het laatste deel van dit hoofdstuk is vanuit zorgethisch perspectief, gebruik makend van de *critical insights* macht & positie, relationaliteit en verantwoordelijkheid, gekeken naar de praktijk van het sportouderschap. Samengevat kunnen de volgende conclusies worden getrokken:

- sport is historisch en ontologisch gezien in de loop van de tijd op verschillende manieren gedefinieerd: als een spel (Huizinga, 1938), als strijd (Suits, 1978), maar ook als een dynamisch proces van driftmatige verlangens dat zich afspeelt binnen de sporter (Meeuwssen, 2020, p. 15, p. 236). Vanuit een fenomenologisch denkkader omschrijft Breivik (2019) sport

als een manier waarop de mens op verschillende manieren in staat is om zijn omgeving te exploreren. Gordijn (Heij, 2006, p. 270) expliciteert de betrokkenheid van de mens op de wereld door sport en bewegen zowel in een relatie van de bewegende mens met de dingen in de wereld als in een relatie met andere mensen te brengen.

- de sportpraktijk wordt gekenmerkt door ongelijkwaardige macht- en afhankelijkheidsrelaties, zoals die tussen sporter en coach en die tussen sporter en ouders. Misstanden kunnen ontstaan wanneer machtsverhoudingen uit balans raken doordat ouders van sportende kinderen een stukje van hun verantwoordelijkheid voor het welbevinden van hun kind overdragen aan coaches. Het verlangen van ouders naar sportief excelleren van hun kind kan bijdragen aan de bereidheid om hun kind toe te vertrouwen aan de zorg van een trainer.
- sport speelt een rol in de relatie tussen ouders en hun sportende kind en draagt bij aan de identiteitsvorming van beiden. Een vicieuze cirkel van onderlinge afhankelijkheid kan ontstaan wanneer sportieve prestaties van hun kind van invloed zijn op het gevoel van eigenwaarde van de ouders en wanneer kinderen, die in hun sportcarrière afhankelijk zijn van de ondersteuning van hun ouders, hun best doen om hen niet teleur te stellen.
- problemen in identiteitsontwikkeling kunnen ontstaan wanneer kinderen door een blessure of overtraindheid niet kunnen sporten. Door de relationele verbondenheid met hun ouders is voorstelbaar dat dit ook bij ouders aanleiding kan geven tot existentiële vragen met betrekking tot hun identiteit: ‘wie ben ik als mijn kind niet kan sporten?’.

Het antwoord op de theoretische deelvraag ‘welke inzichten biedt de zorgethische literatuur met betrekking tot de critical insights macht & positie, relationaliteit en verantwoordelijkheid voor het concept sportouderschap?’ kan op basis van het theoretisch kader als volgt worden geformuleerd:

Volwassen sportouderschap kenmerkt zich door een gelaagde verbondenheid van ouders met hun sportende kinderen. Wanneer spanningen, ten gevolge van opofferingen die ouders zich moeten getroosten enerzijds en loyaliteit bij het kind om te voldoen aan de verwachtingen van de ouders anderzijds, kunnen worden opgelost door middel van dialoog en reflectie gericht op het verhelderen van de verantwoordelijkheden binnen de relatie, kan verdieping van deze relatie ontstaan.

3. Methode

3.1 Onderzoeksbenadering

Dit onderzoek vindt plaats vanuit een sociaal-constructivistisch en interpretatief raamwerk (Creswell & Poth, 2018, p. 24). De werkelijkheid wordt binnen sociaal-constructivistisch onderzoek geconstrueerd in de interactie tussen onderzoeker en onderzoeksdeelnemers en vormt zich aan de hand van individuele ervaringen (Creswell & Poth, 2018, p. 35). Kennis wordt binnen een sociaal-constructivistisch onderzoeksparadigma verkregen door betekenis te geven aan de relaties en interacties van en tussen mensen, die plaatsvinden tegen een sociale en historische achtergrond (ibid). In dit onderzoek is gekozen voor dit raamwerk vanwege het belang van relationele interactie dat binnen de context van de sportpraktijk verondersteld wordt. Voor deze scriptie is naast een empirisch onderzoek ook een conceptuele theoretische analyse gedaan (hoofdstuk 2). Bij de conceptuele analyse is gebruik gemaakt van *critical insights*, die fungeren als een lens waarmee theoretische uitgangspunten kunnen worden begrepen (Leget et al., 2017). In dit onderzoek zal worden geprobeerd om het theoretisch kader over en weer in verband te brengen met de bevindingen uit het empirisch onderzoek (hoofdstuk 5). De dialectische relatie die hiermee op gang wordt gebracht geldt als een belangrijk uitgangspunt om het onderzoek te kunnen beschouwen als passend binnen het wetenschappelijk domein van de Utrechtse zorgethiek (Leget et al., 2017).

Vanuit het sociaal-constructivistisch en interpretatief raamwerk zal in dit zorgethisch onderzoek geprobeerd worden om door bestudering van praktijken en van interacties tussen mensen, binnen de context van het sportouderschap en de sportpraktijk, inzichten op te doen over het moreel goede dat hierin verschijnt (Creswell & Poth, 2018, p. 24; Leget et al., 2017; Walker, 2007, pp. 16-17).

3.2 Onderzoeksmethode

In het empirisch deel van het onderzoek wordt gebruik gemaakt van de kwalitatieve onderzoeksmethode *Interpretative Phenomenological Analysis* (IPA) (Smith et al., 2009, p. 2). IPA biedt de mogelijkheid om in detail te onderzoeken op welke manier onderzoeksdeelnemers ervaringen binnen een specifieke context doorleven (Smith et al., 2009, p.2). IPA kan voorts worden gezien als een *hermeneutische methode*, gericht op het interpreteren van deze geleefde ervaringen (Smith et al., 2009, p. 2). Voor dit onderzoek, waarin niet zo zeer wordt gezocht naar de essentie van het fenomeen competitiedrang, maar naar de betekenis ervan voor een specifieke groep ouders binnen de context van het sportouderschap, is IPA een geschikte onderzoeksmethode.

De IPA-methode is geworteld in de *fenomenologie*, een filosofische benadering gericht op het onthullen van geleefde ervaringen van mensen (Smith et al., 2009, p. 2). Door middel van semigestructureerde interviews is in dit onderzoek geprobeerd rijke beschrijvingen te maken van de ervaringen van de onderzoeksdeelnemers met betrekking tot het fenomeen competitiedrang (Van der Meide, 2015). Deze beschrijvingen zijn niet gericht op het verklaren van de ervaringen, maar op het begrijpen ervan (Van Wijngaarden, 2015). Omdat het binnen de IPA-methode niet gaat om het aantal beschrijvingen dat wordt gemaakt, maar om de diepgang die in de beschrijvingen kan worden bereikt, kan een beperkt aantal (vijf) onderzoeksdeelnemers worden geïnccludeerd (Smith et al., 2009, p. 45).

De onderzoeker heeft de intentie gehad om de interviews met de onderzoeksdeelnemers te voeren vanuit een open, oprecht geïnteresseerde houding om zich zo goed mogelijk in hun perspectief te kunnen verplaatsen. De onderzoeker heeft getracht om zich tijdens de interviews en bij het analyseren van de data bewust te zijn van haar theoretische kennis, vooronderstellingen en sociale positie. Zij heeft geprobeerd om *bridling* toe te passen door kennis en vooronderstellingen “tussen haakjes te zetten” en *reflexiviteit* te betrachten (Van Wijngaarden, 2015). Reflexiviteit kreeg vorm door zelfreflectie op de intersubjectieve dynamiek die aanwezig is tussen de onderzoeker en dat wat onderzocht wordt. Concreet heeft de onderzoeker in dit verband memo's en een reflexief logboek bijgehouden en gesprekken gevoerd met medestudenten (Finlay & Gough, 2003, p. IX ; Van Wijngaarden, 2015). Haar kennis over het onderwerp, positie als sportarts en beroepsmatige en persoonlijke ervaring als sportarts en moeder van drie jongvolwassen kinderen bood anderzijds ook de mogelijkheid om een ontmoeting tot stand te brengen tussen haar eigen vooronderstellingen en het begrip dat zij ontwikkelde voor de wereld van de geïnterviewde ouders (Smith, 2009, p. 89). Dit kan bijdragen aan het verkrijgen van rijke data (Roulston & Shelton, 2015).

3.3 Casusdefinitie en onderzoekseenheid

Voor dit onderzoek zijn via het persoonlijk en beroepsmatig netwerk van de onderzoeker vijf ouders geïnccludeerd, twee moeders en drie vaders. Alle ouders zijn woonachtig in middelgrote plaatsen in de provincies Utrecht, Noord-Holland en Gelderland. Hun woonplaatsen bevinden zich buiten het adherentiegebied van de sportmedische praktijk waar de onderzoeker werkzaam is. De ouders zijn geen familie, bekenden of patiënten van de onderzoeker. De geïnccludeerde ouders hebben kinderen die hockeyen bij kleine hockeyclubs (400-600 leden) zonder topsportambities. Deze kinderen zijn elf en twaalf jaar en gaan na de

zomervakantie van 2022 van een D-team naar een C-team.²¹ Voor deze leeftijd is gekozen, omdat deze kinderen zich in de overgangsfase bevinden naar prestatiegerichte sport.²² Door te kiezen voor een klein aantal ouders uit een goed gedefinieerde groep is het mogelijk om met IPA niet alleen te zoeken naar betekenis van een fenomeen binnen een onderzoeksdeelnemer, maar ook in enige mate naar overeenkomsten en verschillen tussen onderzoeksdeelnemers binnen de groep.

3.4 Dataverzameling

De onderzoeker heeft in april en mei 2022 met de vijf ouders die in het onderzoek zijn geïnccludeerd een open, fenomenologisch, semigestructureerd interview gehouden rondom het fenomeen competitiedrang (Smith & Osborn, 2008, pp. 59-60). Vier interviews vonden plaats online via MS Teams en zijn met toestemming van de geïnterviewden opgenomen. Deze interviews varieerden in lengte van 38 tot 57 minuten. Het vijfde interview vond plaats tijdens en na afloop van een hockeywedstrijd van de dochter van de geïnterviewde moeder. Het interview na afloop van de wedstrijd duurde 28 minuten, hiervan is eveneens met toestemming van de geïnterviewde een audio-opname gemaakt. De onderzoeker is zich tijdens de interviews bewust geweest van het belang van een integere, open grondhouding om aandachtig te kunnen luisteren naar de onderzoeksdeelnemers (Van Wijngaarden, 2015). Zij heeft in verband hiermee voorafgaand aan ieder interview een kwartier geen werk meer gedaan en rustige muziek geluisterd.

Tijdens de interviews heeft de onderzoeker aan de hand van een aantal open vragen (bijlage 1) geprobeerd rijke informatie te verzamelen over de manier waarop de geïnterviewde ouders hun kind(eren) begeleiden bij winnen en verliezen in sport.

3.5 Data-analyse

Voor analyse van de data is gebruik gemaakt van de gestructureerde benadering voor IPA, zoals beschreven door Smith & Osborn (2008, pp. 67-78). Deze methode onderscheidt zes stappen in de data-analyse. De transparante opzet van het onderzoek en de nauwkeurige,

²¹ In de D-jeugd spelen kinderen van 10 of 11 jaar, C-jeugd 12 of 13 jaar, peildatum 1 oktober van het lopende competitiejaar, bron: KNHB Procedure Leeftijdscategorieën en peildata

²² De Koninklijke Nederlandse Hockey Bond (KNHB) pleit tot en met de D-jeugd voor “plezier maken, spelen en ontdekken” bij sport en stimuleert verenigingen om na de leeftijd van twaalf jaar “steeds meer onderscheid te maken tussen recreatief en prestatiehockey”. Bron: KNHB Gronddocument ‘Visie op de ontwikkeling van hockeyers’, 2018, file:///C:/Users/Gebbruiker/Downloads/Gronddocument-Visie-op-de-ontwikkeling-van-hockeyers-KNHB.pdf, geraadpleegd op 18-02-2022.

stapsgewijze beschrijving van het methodologisch proces dragen bij aan het waarborgen van de rigor van dit onderzoek.

Stap 1

Direct na ieder interview heeft de onderzoeker de opname teruggekeken en geluisterd. Vervolgens is door de onderzoeker van het interview een transcript gemaakt in *MS Word*. De beschikbaarheid van beeld- en geluidsopnames maakt het mogelijk om rijke beschrijvingen op te stellen, niet alleen van de gesproken tekst, maar ook van stemgebruik en lichaamshoudingen. De onderzoeker heeft daarbij ook aandacht gehad voor gedachten, gevoelens en lichamelijke ervaringen die het interview bij haarzelf oproepen (Finlay, 2008). Deze zijn als memo genoteerd in de kantlijn van het transcript (Creswell & Poth 2018, p. 187). In bijlage 2 worden enkele voorbeelden van memo's gegeven.

Stap 2

Bij herlezen van het transcript zijn aan het transcript codes en memo's (Creswell & Poth 2018, pp. 189-195) toegevoegd die op drie niveaus te onderscheiden zijn (Smith et al., 2009, p. 83):

- wat zegt de geïnterviewde
- welke taal gebruikt de geïnterviewde
- welke conceptuele vragen verschijnen over het denken van de geïnterviewde

In bijlage 2 worden enkele voorbeelden van memo's gegeven.

Stap 3

Codes met bijbehorende citaten zijn voor ieder interview apart verzameld in een *Microsoft Office Excel Worksheet*. Hierdoor bleef er in eerste instantie verbinding tussen de codes, de inhoud van dat wat is gezegd en de taal die de geïnterviewde daarbij heeft gebruikt. Vervolgens zijn codes gecategoriseerd tot thema's. Bij het thematiseren is telkens teruggegaan naar het oorspronkelijke transcript. Hierdoor ontstaat een hermeneutische cirkel waarbij na het defragmenteren van de oorspronkelijke tekst in codes en thema's ook de oorspronkelijke tekst weer gebruikt wordt in de analyse van de data (Smith et al., 2009, p. 91). In deze fase biedt teruggrijpen op de oorspronkelijke tekst de mogelijkheid om een nieuwe ontmoeting tot stand te brengen tussen de data afkomstig van de geïnterviewde en de conceptuele overwegingen die de onderzoeker in een eerder stadium heeft gehad.

Stap 4

De thema's worden verzameld, waarbij gebruik is gemaakt van een leeg canvas op de online tool *Padlet* (bijlage 3).²³ De vormgeving van Padlet biedt de mogelijkheid om achter ieder thema de oorspronkelijke citaten uit het transcript te bewaren. Thema's kunnen vrij ten opzichte van elkaar over het canvas bewegen. Hierdoor worden patronen zichtbaar van thema's die aan elkaar gerelateerd zijn, of juist elkaars tegenpool lijken te zijn. De oorspronkelijke citaten die achter ieder thema gemakkelijk geraadpleegd kunnen worden, zijn behulpzaam bij dit ordeningsproces.

Stap 5

De stappen een tot en met vier zijn vervolgens herhaald voor alle interviews.

Stap 6

De thema's die zijn gedestilleerd uit ieder interview zijn samengevoegd in een nieuw Padlet canvas. Vervolgens zijn de thema's van alle interviews met elkaar vergeleken en opnieuw geordend, waarna overkoepelende hoofdthema's zijn vastgesteld. Dit ordeningsproces vond plaats vanuit de intentie om te komen tot beantwoording van de fenomenologische deelvraag: wat is de geleefde ervaring van het fenomeen competitiedrang van ouders wanneer hun kinderen starten met wedstrijdsport? De bevindingen uit het empirisch onderzoek zijn, geïllustreerd door citaten uit de interviews, opgenomen in hoofdstuk 4. In de tekst wordt verwezen naar de vijf interviews door middel van de afkortingen I1, I2, I3, I4 en I5.

3.6 Sensitizing concepts

Bij de analyse van de empirische data is gebruik gemaakt van de volgende *sensitizing concepts*: relationaliteit, afhankelijkheid, kwetsbaarheid en affectiviteit. Sensitizing concepts zijn door Blumer (1954) beschreven als concepten die een algemeen gevoel oproepen van dat wat als relevant gezien kan worden. Ze zijn in dit onderzoek niet gebruikt om richting te geven aan de manier waarop de empirische data geïnterpreteerd kunnen worden, omdat dit geen recht zou doen aan het open, onbevooroordeelde karakter van het fenomenologisch onderzoek (Blumer, 1954, Patton, 2015, pp. 440-441). In dit onderzoek is bij het analyseren van de data gekeken op welke manier deze sensitiserende concepten betekenis krijgen binnen

²³ www.padlet.com, geraadpleegd op 26-05-2022. De gebruikte padlets zijn niet openbaar toegankelijk en beveiligd met een wachtwoord. De opgenomen informatie betreft geanonimiseerde citaten uit interviews, niet herleidbaar naar personen.

de context van het sportouderschap (Patton, 2015, pp. 440-441). Ze maken de onderzoeker gevoelig voor en afgestemd op de manier waarop het concept wordt gebruikt, wat het betekent en hoe het inzicht geeft in het perspectief en het gedrag van de onderzoeksdeelnemers (Patton, 2015, p. 441).

3.7 Ethische overwegingen

De onderzoeksdeelnemers zijn via een informatiebrief en voorafgaand aan het interview tevens mondeling, geïnformeerd over het doel en verloop van het onderzoek en het waarborgen van hun privacy door pseudonimiseren van de onderzoeksdata.

Onderzoeksdeelnemers kregen voorafgaand aan het interview de gelegenheid vragen te stellen en werden gewezen op het recht om op ieder moment te kunnen stoppen met het onderzoek. Voorafgaand aan het onderzoek hebben alle onderzoekdeelnemers een informed consentformulier getekend.

De onderzoeker is zich tijdens de interviews bewust geweest van het belang van een integere, niet veroordelende grondhouding, omdat het onderwerp competitiedrang als precair ervaren kan worden.

Een datamanagementplan is ingevuld.²⁴ Digitale scans van de informed consentformulieren zijn samen met de gepseudonimiseerde transcripten van de interviews opgeslagen op een beveiligde netwerkschijf van de Universiteit voor Humanistiek. Op deze schijf is tevens een sleutelbestand opgeslagen, waarmee het pseudoniem in de transcripten te herleiden is naar de persoonsgegevens van de onderzoekdeelnemer.

4. Bevindingen uit het empirisch onderzoek

In dit hoofdstuk wordt verslag gedaan van de bevindingen uit het empirisch onderzoek naar de geleefde ervaring van het fenomeen competitiedrang. In het eerste deel van dit hoofdstuk worden vijf hoofdthema's besproken, die uit de analyse van de data uit de transcripten van de interviews met de vijf ouders naar voren zijn gekomen. Bij de analyse van de data is gekeken op welke manier de sensitizing concepts relationaliteit, afhankelijkheid, kwetsbaarheid en affectiviteit betekenis krijgen voor de geïnterviewde ouders. In de conclusie van dit hoofdstuk wordt een antwoord geformuleerd op de fenomenologische deelvraag: wat is de geleefde ervaring van het fenomeen competitiedrang van ouders wanneer hun kinderen starten met wedstrijdsport?

²⁴ DMP online voor de UvH, bron: <https://www.uvh.nl/mijnuvh/onderzoek-en-valorisatie/datamanagement/datamanagementplan/dmponline-voor-de-uvh>, geraadpleegd op 18-02-2022.

4.1 Het spel en de knikers

Centraal in het overzicht van alle thema's die in de interviews met de vijf ouders naar voren zijn gekomen staat het thema 'winnen' (bijlage 4). Hiervoor is gekozen omdat een belangrijk deel van de gesprekken zich concentreerde rond de vraag op welke manier ouders invulling geven aan omgaan met winnen en verliezen in de begeleiding van hun kinderen bij sport. De andere thema's zijn gepositioneerd rondom dit thema winnen. Aan de linkerkant in het schema van bijlage 4 staan de thema's die een positieve connotatie hebben met betrekking tot het ouderschap in relatie tot sport. Uit deze thema's volgden twee hoofdthema's. Het eerste hoofdthema betreft meeleven, steunen, aanmoedigen: eerst het spel dan de knikers. Het tweede hoofdthema behandelt de beleving van ouders langs de lijn: meer dan een spelletje kijken. Aan de rechterkant in het schema van bijlage 4 staan de thema's die het sportouderschap mogelijk bedreigen. Uit deze thema's is het hoofdthema 'doe je best, want voor wat hoort wat' en het hoofdthema 'ongemak en eenzaamheid van ouders langs de lijn' gedestilleerd.

Na een inleiding over de manier waarop de geïnterviewde ouders terugkijken op de wijze waarop zij door hun eigen ouders zijn begeleid bij sport zullen het centrale thema winnen en vervolgens de vier hoofdthema's worden toegelicht.

Je eigen ouders langs de lijn: van fanatiek betrokken tot ongeïnteresseerd of ongewenst

Om inzicht te krijgen in de manier waarop ouders de begeleiding van hun kinderen bij winnen en verliezen in de sport ervaren is eerst aan alle geïnterviewde ouders gevraagd of zij zich kunnen herinneren hoe zij daarbij als kind door hun eigen ouders zijn begeleid. Alle ouders kunnen zich nog goed herinneren op welke manier hun ouders invulling gaven aan het sportouderschap.

Een ouder (I1) vertelt dat zijn eigen ouders heel betrokken waren bij zijn sportactiviteiten, vooral zijn moeder. Hij denkt dat dat te maken had met het feit dat zijn grootouders van moederszijde fanatieke sporters waren. Op de vraag wat 'fanatiek zijn' voor zijn moeder betekende vertelt hij dat zij vroeger langs de kant van het veld stond te "gillen" om hem aan te moedigen, toen hij als keeper van zeven jaar in de goal stond. De stand van de wedstrijd maakte haar zenuwachtig. Fanatiek zijn lijkt voor zijn moeder te maken te hebben met een verlangen naar winnen. Uit de manier waarop hij over haar spreekt blijkt echter dat fanatiek zijn ook te maken heeft met betrokkenheid van zijn moeder bij het spel van haar zoon (I1): "dan stond ze achter m'n doel (wijst naar achteren) en dan riep ze "ja nu moet je uitlopen (...)

daar had mijn moeder dan wel een handje van om (...) tijdens het sporten (...) d'r eigen kind te coachen”.

Uit het verhaal van een andere vader (I3) spreekt ook een zekere ambivalentie in de manier waarop zijn vader, die als voetbalcoach betrokken was bij zijn sportactiviteiten, hem aanmoedigde bij het sporten. Bij het voetballen had hij de insteek “lekker sporten, maak je niet te druk”. Hij herinnert zich echter ook dat zijn vader hem bij het tennissen wat meer druk oplegde om te presteren: “dan zei mijn vader wel eens wat zit je nou te klootviolen, want je had die wedstrijd moeten winnen”. Als hij er even over nadenkt heeft hij niet het gevoel dat zijn ouders hem erg gepusht hebben. Hij relateert dat aan de fanatieke manier waarop hij zag dat ouders van andere kinderen hen begeleidden bij het sporten en relateert het gedrag van zijn ouders: “Ik denk dat ze (...) andere doelen met me hadden, dan topsporter worden vroeger, maar wel op een leuke manier. Moeder (...) die zat er voor de gezelligheid en die dronk een paar Martini's”. Vader I3 lijkt enigszins in tweestrijd over de interpretatie van de invulling die zijn ouders gaven aan het sportouderschap. Met name zijn vader vindt hij fanatiek, in de zin dat het spelen van een tenniswedstrijd gericht was op winnen. Anderzijds vertelt hij dat fanatiek zijn voor zijn ouders niet betekende dat je koste wat kost moet proberen om op het hoogst mogelijke niveau te acteren. Geïnterviewde vader I3 lijkt hiermee te willen aangeven dat er een verschil is tussen fanatiek zijn, enerzijds in de zin van verlangen naar winst, en anderzijds in stimuleren om het hoogst haalbare niveau te bereiken.

Ofschoon zijn ouders zeker betrokken waren bij zijn sportactiviteiten ziet vader I3 in het sportouderschap van zijn ouders ook een zekere vrijblijvendheid doordat zij hem geen druk oplegden om op een hoger niveau te sporten. Een andere geïnterviewde vader (I4) vertelt dat zijn ouders hem ook geen druk oplegden om te moeten presteren. Dat leek echter juist voort te komen uit een gebrek aan betrokkenheid bij het sporten: “mijn ouders (...) die zijn nogal (...) laissez faire, zal ik maar zeggen (...) daar (...) zat (...) echt nul komma nul druk op dat daar iets gepresteerd moest worden”.

Ook de twee geïnterviewde moeders (I2 en I5) hebben weinig betrokkenheid van hun eigen ouders ervaren bij sport. Een geïnterviewde moeder (I2) vertelt dat zij zelf geen behoefte had aan begeleiding van haar ouders. Op de vraag of zij nog weet hoe haar ouders haar bij sport begeleid hebben zegt zij dat zij dat allemaal niet nodig vond, omdat ze dat prima zelf kon toen ze negen was. Zij vond het ook niet fijn als haar ouders kwamen kijken. Haar ouders waren er vooral voor de logistieke ondersteuning en brachten haar naar de uitwedstrijden.

Een andere moeder (I5) vertelt dat haar eigen ouders “alles leuk” vonden wat ze deed, maar nooit naar haar kwamen kijken. Haar ouders waren “niet zo met sport bezig”.

Samengevat is er een breed spectrum in de manier waarop de geïnterviewde ouders ervaren hebben hoe zij als kind zelf door hun ouders begeleid werden bij sport. Uit de verhalen van de ouders blijkt dat zij de begeleiding ervaren hebben variërend van fanatiek betrokken tot ongewenst, of ongeïnteresseerd.

Winnen en het sportouderschap: het spel of de knikkers?

De geïnterviewde ouders hebben kinderen in de leeftijd van elf of twaalf jaar. Volgens de visie van de hockeybond is dit de leeftijd waarop kinderen de overgang doormaken van hockey als recreatief spel naar hockeyen gericht op het behalen van sportieve winst.²²¹

Tijdens de interviews is de ouders gevraagd naar hun beleving van het hockeyen van hun kind en de rol die competitie daarin speelt.

De dochters van vader I1 spelen op een “recreatief, superleuk” niveau. Hij vindt dat ze “hartstikke hun best” doen en spreekt zich in eerste instantie duidelijk uit op de vraag hoe hij het hockeyen van zijn dochters ervaart als het gaat om winnen of verliezen: “(...) uiteindelijk gaat het niet echt ergens om”. Ten aanzien van het concept competitiviteit zegt hij dat winnen op het niveau waarop zijn kinderen actief zijn leuk is, maar winnen lijkt voor hem geen doel op zich. Er is echter een ambivalentie in deze vader (I1) ten aanzien van het belang dat hij hecht aan winnen. Hij vertelt dat hij zelf alle wedstrijden wil winnen en niet het sportveld op gaat vanuit de intentie “we zullen wel zien waar het uitkomt”. Hij vertelt hierover:

(...) ik heb mijn kinderen nooit een spelletje laten winnen (...) en die kinderen mij nu ook niet meer (...) dus wat dat betreft ga je iets wel doen omdat je het beste resultaat wil halen en of je nou vijfde klasse hockeyt of tweede of eerste (...) dat maakt niet uit hè, dus het gaat ergens om.

Sport gaat voor hem dus wel ergens om. Elders in het interview vertelt hij dat sport voor hem een zinvolle activiteit is, vanwege het effect op de gezondheid en op het ontwikkelen van sociale vaardigheden. Maar het gaat hem ook om het behalen van “het beste resultaat”. De vraag is of dit betekent dat de wedstrijd altijd gewonnen moet worden. Het behalen van het beste resultaat heeft iets te maken met mogelijkheden, potentie of talent, maar ook met inzet. Dit laatste is iets wat in alle interviews naar voren komt. Alle ouders ervaren winnen of verliezen op het niveau waarop hun dochters hockeyen als niet zo belangrijk, zolang ze zich maar hebben ingezet en er niet “met de pet naar gooien” (vader I3). Vader I4 zegt in dit verband bijvoorbeeld: “ik vind het toch het belangrijkste dat je (...) wel probeert het zo goed

mogelijk te doen”. Ook moeder I2 is ambivalent ten aanzien van het belang dat zij toekent aan winnen. Enerzijds wil zij graag dat haar dochter wint bij hockeyen, anderzijds wil zij vooral dat haar dochter inzet toont. Zo vertelt zij wat ze dacht tijdens een wedstrijd die het team van haar dochter dreigde te verliezen van een minder goede tegenstander: “o meiden (slaat de handen voor het gezicht), jullie kunnen ze overlopen (...) ik kan ze wel een schop onder de kont geven (...) wat jammer!”. Voor deze moeder is “je best doen” niet alleen van belang bij hockey, maar ook op andere momenten in het leven, bijvoorbeeld op school. Zij zegt daarover: “Dat geldt natuurlijk in het hele leven. Doe ergens je best voor (...) heb de drive, heb de motivatie. Ik houd ook niet van een zesjescultuur”.

Samengevat hebben ouders niet zozeer een *verlangen naar winnen* van de wedstrijd, maar een vooral een *verlangen van inzet*, die erop is gericht het best mogelijke resultaat te behalen. De manier waarop ouders hun kinderen daarbij ondersteunen is verschillend, zo blijkt uit de volgende paragrafen.

Meeleven, steunen en aanmoedigen: eerst het spel dan de knikkers

Ouders kunnen zich door sport met hun kind verbonden voelen en zij kunnen samen plezier beleven aan sport. De manier waarop de geïnterviewde ouders die verbinding ervaren is verschillend. Dit blijkt zowel uit de verhalen die zij vertellen over de wijze waarop zij in het verleden door hun ouders begeleid werden bij sport, als ook uit de verhalen over de manier waarop zij nu hun eigen kinderen begeleiden. Alle ouders die zijn geïnterviewd voelen zich betrokken bij hun sportende kind en leven met hun kind mee. Soms blijft het gevoel achter deze betrokkenheid wat aan de oppervlakte, zoals blijkt uit opmerkingen van ouders die zeggen dat ze het leuk vinden om te gaan kijken naar hun kind, of het leuk vinden om te zien dat hun kinderen plezier hebben in sport. Ouders kunnen ook betrokkenheid zonder daadwerkelijk aanwezig te zijn bij een wedstrijd of een training. Vader I4, wiens dochter dit seizoen begonnen is met hockey en die nog geen gelegenheid heeft gehad om een wedstrijd te gaan kijken, vertelt dat hij het goed vindt om te horen dat zijn dochter bijna gescoord had. Op andere momenten ervaren ouders een diepere betrokkenheid bij en affectie voor hun kind door sport, bijvoorbeeld wanneer een vader (I1) antwoordt op de vraag of hij iets meer kan vertellen over wat het met hem doet als zijn dochter teleurgesteld is na een verloren wedstrijd en hij het gevoel heeft dat hij haar wil “vasthouden”: “Wat dat met mij doet? Ja dan voel ik me...dan word ik eh, vader”. Hij vindt het moeilijk om de teleurstelling die zijn dochter voelt te benoemen en wijst haar liever op de dingen die ze in de wedstrijd wel goed heeft gedaan.

Hij wil het negatieve gevoel dat zijn dochter ervaart nuanceren en relativeren door te zeggen dat “de wereld niet vergaat” na een verloren hockeywedstrijd.

Ook moeder I5 vertelt dat zij niet meegaat in de teleurstelling van haar dochter na een verloren wedstrijd. Zij vraagt haar dochter naar haar eigen ervaring: “hoe had je dat anders kunnen doen”, of “wat vond je er zelf van?”. Ook zij lijkt het lastig te vinden om teleurstelling te benoemen, maar zij vindt het wel belangrijk om in haar meelevendheid congruent te blijven met de emotie die haar dochter zelf ervaart na een verloren wedstrijd. Zij wil na afloop van de wedstrijd niet zeggen dat haar dochter geweldig heeft gespeeld, terwijl haar dochter denkt dat ze het helemaal niet goed heeft gedaan.

Ouders kunnen verbondenheid met hun kind ervaren niet alleen door ze na afloop van de wedstrijd te steunen, maar ook door ze aan te moedigen in hun sportieve ambities. Vader I3 vertelt bijvoorbeeld dat hij zijn zoon zeker zou hebben aangemoedigd om op hoog niveau te gaan hockeyen “als hij heel veel talent had gehad (...) want dat vind ik ook prachtig, hè? Dat hoort ook bij het maximale eruit halen”. Deze vader is bereid zijn kind te steunen als hij bij een andere club op een hoger niveau zou kunnen hockeyen, maar twijfelt tussen steunen en beschermen van zijn zoon. Zo zegt hij dat zijn zoon aardig kon hockeyen en op enig moment gevraagd werd om in een andere plaats in een hogere klasse te gaan spelen. Vader twijfelde of dat een goed idee zou zijn, omdat hij bang was dat zijn zoon, die hij als “timide” beschrijft, het bij de nieuwe club misschien niet naar zijn zin zou gaan hebben. Hij worstelde met de vraag of hij namens zijn zoon zou zeggen “nee, dat doen we niet”, of dat hij hem toch naar selectietrainingen bij de nieuwe club zou laten gaan en hem zelf de keus zou laten.

Omgekeerd steunt een andere moeder (I2) haar zoon juist in zijn wens om te kiezen voor een team waar hij zich thuis voelt en niet voor een club waar hij op een hoger niveau kan hockeyen.

Voor vader I3 is niet alleen het begeleiden van zijn kinderen bij sport een manier om met hen in verbinding te zijn, maar ook daadwerkelijk samen sporten geeft hem geluk. Op de vraag welke rol sport speelt in de relatie met zijn dochter vertelt hij dat hij ervan geniet om gezellig samen met haar te gaan hockeyen: “We gaan dan samen naar het hockeyveld, de hond mee, gaan we balletje slaan dus dat dat is gewoon leuk natuurlijk”.

Uit de manier waarop de ouders spreken over het meeleven met en het aanmoedigen en steunen van hun kind spreekt een zekere onvoorwaardelijkheid. Hierbij is het uiteindelijk te behalen resultaat of niveau waarop de kinderen gaan hockeyen minder belangrijk dan het geluk en plezier dat ze bij het sporten beleven.

De beleving van ouders langs de lijn: meer dan een spelletje kijken

De beleving die ouders hebben bij het begeleiden van hun sportende kind is divers. Niet alleen tussen ouders is er verschil in beleving, maar ook de emoties die een individuele ouder kan ervaren zijn wisselend en afhankelijk van de context. Opvallend bij de analyse van de data is dat het resultaat van een wedstrijd hierbij voor de meeste ouders slechts een bescheiden rol lijkt te spelen.

Ouders vertellen dat ze zich trots kunnen voelen als ze hun kind zien hockeyen. Moeder I2 ervaart dit gevoel met name als haar kind opvalt en ‘gezien wordt’. Vader I3 antwoordt op de vraag wat hij voelt als zijn dochter een doelpunt maakt: “Ja, dan voel je je apetrots joh weet je, dan sta je toch te glunderen!”. Moeder I5 zegt dat ze het leuk vindt om te zien hoe haar dochter zicht ontwikkelt in het hockeyspel. Ze is trots als ze ziet hoe haar dochter van een verlegen, rustig meisje steeds meer haar rol in het team inneemt en ze vindt het leuk om te zien hoe haar dochter “pittig achter die bal aanrent”.

Als ouders nadenken over de vraag waarnaar ze verlangen als ze denken aan hun sportende kind vertellen zij dat ze hopen dat hun kind gezien wordt, blij wordt van sport en ‘eruit haalt wat erin zit’. Sommige ouders worstelen met het dilemma tussen enerzijds de hoop dat hun kind gelukkig is in sport en anderzijds de wens om ze op een goede manier te begeleiden om hun talenten te ontplooien. Vader I3 zegt bijvoorbeeld:

(...) het is ook lastig (...) als (...) iedereen zegt tegen jou hij is hartstikke goed (...) hij kan de beste worden, we moeten doortrainen, we moeten op pad (...) dan zit je altijd een beetje [met] die balans (...) dat je soms best een beetje mag *pushen* (...) maar wanneer stop je dan met pushen?

Ook vader I4 geeft aan dat hij hoopt dat zijn dochter “lol” heeft in het hockeyen, maar ook dat ze er goed in wordt, zodat ze haar inzet kan “verzilveren” en goede sportieve resultaten gaat behalen.

In de vorige paragraaf kwam al aan de orde dat de teleurstelling van zijn dochter na een verloren partij bij vader I1 ambivalente gevoelens losmaakt, waardoor hij zijn dochter enerzijds wil troosten en omarmen en anderzijds probeert het verlies te relativiseren. Moeder I2 is de enige ouder die er duidelijk naar verlangt dat haar dochter wint met hockeyen, omdat verlies aanleiding geeft tot frustratie bij haar dochter en bij haarzelf. Zij vertelt dat haar dochter heel gedreven en fanatiek is en al gauw de oorzaak van het verlies “buiten zichzelf” legt. Dit botst met moeder, ze weet niet precies hoe dat komt: “dat is een connectie die je hebt

met je kind ofzo”. Ze vertelt dat de gevoelens van haar dochter een weerslag hebben op haarzelf, ze lijkt mee te resoneren met haar frustraties. Toch is winnen voor deze moeder niet het meest belangrijk, het gaat er haar vooral om dat haar kinderen hun best hebben gedaan. Zij raakt gefrustreerd als kinderen zich niet inzetten. Ze ergert zich aan het feit dat er in een team kinderen zijn die “bloemetjes plukken”, terwijl andere kinderen “het vuur uit de sloffen” lopen.

Het sportouderschap representeert een van de manieren waarop ouders zich met hun kinderen verbonden weten. De relatie die zij binnen de sportcontext met elkaar ontwikkelen is niet altijd vreugdevol. Ouders resoneren mee met de emoties die kinderen ervaren als zij succesvol zijn in sport, het maakt ze trots. Zij voelen echter ook het verdriet en de frustratie van hun kind die verlies in de competitie met zich mee kan brengen. Uit de verhalen die de ouders vertellen blijkt dat het begeleiden van kinderen bij sport geen strikt rationele zaak is. Het laat ouders niet onberoerd.

Door de emoties die sport zowel bij kinderen als bij hun ouders oproept kan het sportouderschap door ouders worden ervaren als een preciaire relatie die zij hebben met hun kind.

Doe je best, want voor wat hoort wat!

Presteren en je best doen zijn thema's die als een rode draad door de interviews met de ouders heen lijken te lopen. Alle geïnterviewde ouders vertellen het belangrijk te vinden dat hun kind ‘eruit haalt wat erin zit’. In de vorige paragraaf werd duidelijk dat bij de behoefte aan inzet en je best doen het verlangen van ouders om trots te kunnen zijn op je kind een rol speelt. In deze paragraaf wordt een tweede verklaring gegeven voor het belang dat ouders toekennen aan inzet van hun kind bij sport.

In alle interviews komt naar voren dat ouders verliezen niet erg vinden, zolang je maar je best hebt gedaan. Moeder I2 is daar heel duidelijk in: “als je dan verliest (...) nou, dat is jammer (...) maar dan heb je ervoor geknokt en niet (...) het lukte niet, of (...) het ging niet”.

Presteren heeft voor deze moeder te maken met je inspannen om te proberen het beste uit jezelf te halen. Presteren is enerzijds dat waarnaar ouders verlangen: dat hun kind het beste uit zichzelf haalt. Anderzijds is het wat ze verlangen van hun kind: dat zij zich inspannen om zo goed mogelijk te presteren. Een van de vaders (I4) vertelt op de vraag wat hij van zijn dochter verwacht in sport, dat hij wil dat zijn dochter inzet toont. Hij wil dat ze aanwezig is bij de trainingen en de wedstrijden en dat zij haar best doet om te proberen de trainingen zo goed mogelijk te doen. Hij wil haar niet “pushen”, maar ze mag niet “de kantjes er vanaf lopen”.

Moeder I5 zegt dat zij het niet erg vindt als haar dochter het niet goed doet, of een bal mis slaat, maar ze wil dat ze haar best doet en er in de wedstrijd “voor gaat” totdat de wedstrijd is afgelopen. Zij verklaart haar hunkering naar je best doen uit het feit dat zij uit een ondernemersfamilie komt. Over haar familie vertelt ze dat het allemaal “bijters” zijn, die altijd doorgaan. Ouders stimuleren hun kinderen overigens niet alleen bij sport om zich in te zetten. Ook ten aanzien van hun schoolprestaties stimuleren sommige ouders hun kinderen om zich in te spannen, zodat er ‘uit komt wat erin zit’. Over de waarde die hij hecht aan inzet van zijn kinderen op school zegt vader I4 bijvoorbeeld dat zijn kinderen niet koste wat kost “het hoogst haalbare” moeten doen met alle “extra level werk”, maar ze moeten daar wel hun “best voor doen”.

Niet alleen de kinderen moeten zich opofferingen getroosten voor hun sportactiviteiten, ook de ouders moeten dat. Het kost ouders veel tijd en organisatietalent om te zorgen dat hun kinderen op tijd op de trainingen en de wedstrijden zijn. Vader (I4), die in totaal zes keer per week in de weer is om zijn dochters te brengen naar trainingen en wedstrijden, vindt dat vanzelfsprekend, want als je een teamsport doet dan moet je “wel op elkaar kunnen rekenen”. Ook moeder (I2) committeert zich aan de verplichtingen die het beoefenen van teamsport door haar kinderen voor haar als moeder met zich mee brengt. Zij vindt het echter niet vanzelfsprekend dat ze dat allemaal doet:

(...) want ik heb ook een drukke baan en drie kinderen, (...) altijd maar zorgen dat je op tijd thuis bent en (...) dan weer hup door naar die hockey en (...) dan zit je daar weer anderhalf uur te wachten, want het is weer net, net te kort om op en neer te rijden.

Ze verlangt van haar kinderen inzet als een tegenprestatie voor de opofferingen die zij zichzelf moet getroosten om haar kinderen te laten sporten. Voor de tijd, moeite en energie die zij in het sporten van haar kinderen stopt verwacht zij wat terug. Ook vader I3 vertelt dat hij er niet goed tegen kan als zijn kinderen zicht niet inzetten bij het sporten en zegt weleens tegen hen: “ja, weet je ik, ik sta hier ook mijn best voor jou te doen”.

Samengevat willen ouders niet alleen dat hun kind gezien wordt, zij willen ook zelf gezien worden. Zij lijken daarbij niet primair door andere ouders en coaches gezien te willen worden als trotse ouder langs de lijn, maar willen vooral gezien worden door hun eigen kind. Ouders lijken de inzet van hun kind te ervaren als de tegenprestatie voor de offers die zij zich moeten getroosten in de vorm van investeringen in tijd en geld om hun kind te begeleiden bij sport.

Om te kunnen meedoen met sport zijn niet alleen kinderen afhankelijk van de inzet van hun ouders, maar lijken ouders zich in hun verlangen naar ‘gezien worden’ omgekeerd ook afhankelijk te voelen van de inzet van hun kinderen.

Ongemak en eenzaamheid van ouders langs de lijn

De wederzijdse afhankelijkheid tussen ouders en hun sportende kinderen roept op bepaalde momenten tijdens de interviews een gevoel van ongemak en eenzaamheid op bij de ouders. Sommige ouders hebben deze momenten ervaren toen zij zelf sportten als kind. Zo voelde een van de moeders (I2) schaamte voor haar ouders als ze kwamen kijken bij het korfballen. Dit gevoel werd bij haar opgeroepen doordat haar vader heel dik was en haar moeder een kledingstijl had die niet bij die van haar paste. De aanmoediging van de moeder van vader I1, waarover eerder al is geciteerd toen hij als jeugdkeeper acteerde, verraadden betrokkenheid, maar haar fanatisme had ook iets ongemakelijks. Zijn vader onderkende dit ongemakelijke gevoel en verloor zijn zoon van de coaching van zijn moeder door haar mee te nemen naar de middenlijn, weg achter het doel vandaan.

Vader I3 erkent dat hij in het verleden bij het begeleiden van zijn eigen kinderen ook weleens stond te schreeuwen langs de lijn, maar dat hij dat nu niet meer doet. Hij vindt het pijnlijk om mee te maken als ouders hun kind op een negatieve manier coachen. Hij lijkt een gevoel van plaatsvervangende schaamte te ervaren als hij op sportparken getuige is van wat zich soms afspeelt bij jeugdsport langs de lijn: “Wat er geroepen wordt joh, (...) dan denk je, jeetje man, daar doe je die kinderen toch echt geen plezier mee”.

Kinderen zijn voor het sporten niet alleen afhankelijk van de begeleiding van hun ouders, maar ook van coaches, clubbestuurders en scheidsrechters. Soms geeft hun gedrag aanleiding tot frustratie, bij de kinderen en bij hun ouders. Vader I4 vertelt in dit verband over de onervaren jonge meiden die het hockeyteam van zijn dochter trainen en “het allemaal behoorlijk negatief” benaderen. Hij ervaart de manier van training geven, door de niet constructieve feedback en veelvuldig checken van hun mobiele telefoons, als weinig motiverend.

Voor moeder I3 is het selectiebeleid van de hockeyclub een bron van frustratie en “gedoe”. Zij ervaart de commissie die de teamindeling maakt als machtig: “het kan je kind maken of breken”. Deze moeder heeft zich gekwetst gevoeld, toen de commissieleden niet wilden luisteren naar haar argumenten waarom het voor haar dochter beter zou zijn om in een ander team ingedeeld te worden waar ze met haar klasgenootjes kon hockeyen: “ (...) andere mensen gingen bepalen wat goed was voor mijn dochter”.

Ouders kunnen ook angst en eenzaamheid ervaren op het moment dat zij getuige zijn van het optreden van een mogelijk ernstige blessure van hun kind tijdens het hockeyen. Moeder I5 vertelt dat zij een paar keer heeft meegemaakt dat haar zoon bleef liggen op het veld, nadat hij een bal tegen zijn hoofd had gekregen. Zij voelde zich op die momenten afhankelijk van de zorg van teambegeleiders voor hun kind. Voor haar was het in deze situaties belangrijk dat zij vertrouwen had in de zorg die de mensen uit het begeleidingsteam haar zoon konden bieden.

4.2 Conclusie

Op basis van de analyse van de onderzoeksdata kan de fenomenologische deelvraag als volgt worden beantwoord: de geleefde ervaring van competitiedrang bij ouders van sportende kinderen laat zich beschrijven als het verlangen van ouders enerzijds om trots te kunnen zijn op je kind en anderzijds door het verlangen van ouders naar maximale inzet van hun kinderen om zo goed mogelijk te presteren. Ouders lijken de inzet van hun kind te zien als een tegenprestatie voor de offers die zij zich moeten getroosten om zich te committeren aan de eisen die de jeugdsportpraktijk aan hen stelt.

5. Discussie

In het eerste deel van dit hoofdstuk (paragraaf 5.1) zullen de bevindingen uit het empirisch onderzoek in verband worden gebracht met het theoretisch kader, zoals dat beschreven is in hoofdstuk 2. In een zorgethische reflectie zullen deze bevindingen worden bestudeerd in het licht van de critical insights macht & positie, relationaliteit en verantwoordelijkheid. Hiermee wordt vorm gegeven aan de voor de Utrechtse zorgethiek kenmerkende dialectische relatie tussen theorie en empirie (Leget et al., 2017). In het tweede deel van dit hoofdstuk (paragraaf 5.2) vindt een bespreking plaats van de bevindingen uit het empirisch onderzoek in het licht van de maatschappelijke en wetenschappelijke probleemstelling, zoals die uiteengezet is in hoofdstuk 1. Op basis van de reflecties in de paragrafen 5.1 en 5.2 van dit hoofdstuk zal tot slot een antwoord geformuleerd worden op de derde deelvraag: op welke manier kan inzicht in de betekenis van het fenomeen competitiedrang voor ouders van sportende kinderen bijdragen aan de ontwikkeling van zorgethische theorieën over het sportouderschap en wat betekent dit voor goede sportgeneeskundige zorg?

5.1 Het sportouderschap in het licht van de bevindingen uit het empirisch onderzoek

Vertrouwen, macht en afhankelijkheid

Macht- en afhankelijkheidsrelaties tussen ouders en hun sportende kinderen ontstaan volgens Meeuwsen (2020, pp. 22-23) doordat ouders een “illusionair verlangen” hebben naar sportief succes van hun kinderen. Om dit sportieve succes waar te maken vertrouwen ouders hun kinderen toe aan trainers. Volgens Meeuwsen (2020, p. 164) kan het gebruik van het lichaam door sporters aanleiding geven tot het verkrijgen van affectie van de mensen door wie de sporter zich omgeven weet, zoals ouders en trainers. De relatie die de sporter hierdoor met hen ontwikkelt is volgens Meeuwsen (ibid) niet gelijkwaardig. Het gebruik van het lichaam van de sporter als een “werktuig voor het vervullen van de verlangens van derden” kan daarmee volgens Meeuwsen (ibid) leiden tot ongelijke machtsverhoudingen tussen sporters en trainers en tussen sporters en ouders. Opvallend aan de bevindingen in het empirisch onderzoek dat in het kader van deze scriptie plaatsvond, is dat de geïnterviewde ouders ambivalent zijn ten aanzien van het belang dat zij toekennen aan sportieve winst van hun kinderen. Deze ouders lijken niet zozeer te verlangen naar sportief succes, maar willen allemaal dat hun kinderen zich inzetten en hun best doen. Ouders hopen daarbij dat hun kinderen door hun inzet bij sport ‘gezien worden’. De inzet van hun kinderen, of juist een gebrek aan inzet, laat ouders niet onberoerd. Zij voelen zich trots op het moment dat hun kind succesvol is en zij kunnen frustratie ervaren wanneer hun kind zich onvoldoende inzet en daardoor slecht presteert. De wisseling van emoties die ouders ervaren als zij kijken naar hun sportende kind kan passen binnen de verlangentheorie zoals door Meeuwsen (ibid) beschreven. Inzet van de kinderen kan worden beschouwd als voorwaarde voor het behalen van succes. Het tonen van inzet kan een verlangen naar succes bij hun ouders oproepen en daarmee de affectieve relatie met de ouders bevorderen. Omgekeerd zijn er in de bevindingen van het empirisch onderzoek aanwijzingen dat een gebrek aan inzet mogelijk kortdurend een negatieve invloed heeft op de affectieve relatie tussen ouders en hun sportende kind. Het verlangen van ouders naar inzet van hun kind en het behalen van succes kent twee dimensies. Ten eerste verlangen zij ernaar trots te kunnen zijn op hun sportende kind. Het tweede verlangen dat ouders hebben is het verlangen om ‘gezien te worden’ door hun kind. Ouders zien daarmee de inzet van hun kind als een tegenprestatie voor de opofferingen in tijd en geld die zij zich moeten getroosten om hun kind te ondersteunen bij hun sportactiviteiten. Daar waar Meeuwsen (2020, p. 164) de oorzaken van grensoverschrijdend gedrag in de sport ziet als een gevolg van verbinding van de “verlangensstromen” tussen de sporter en derden of als het gevolg van zware trainings- en wedstrijdbelasting in het verlangen naar sportieve winst (Meeuwsen, 2020, p. 236), kunnen op basis van de bevindingen uit dit onderzoek ook andere oorzaken worden vermoed. Vanuit de wetenschap dat ouders zich opofferingen moeten

getroosten om hun kinderen te kunnen laten sporten is het voorstelbaar dat kinderen hun ouders mogelijk niet vertellen als ze geen plezier meer hebben in het sporten. Op het moment dat kinderen zouden aangeven te willen stoppen met sporten kan de pijn van schaamte of het gevoel van deloyaliteit naar hun ouders, die zich altijd loyaal hebben ingezet voor de sportcarrière van hun kind, misschien groter zijn dan de pijn die kinderen moeten dragen wanneer ze zouden blijven sporten. Wellicht hebben ouders die veel tijd en geld investeren in de sportcarrière van hun kind minder oog voor misstanden die zich voordoen in de sport. Mogelijk praten ouders onredelijke eisen die door een trainer aan een kind worden gesteld goed vanuit hun veronderstelling dat je 'je best moet doen'. De bevindingen van het empirisch onderzoek geven overigens geen aanwijzingen om te veronderstellen dat de geïnterviewde ouders hun kinderen zodanig pushen dat zij misstanden die zouden kunnen voortkomen uit ongelijkwaardige relaties tussen trainers en kinderen niet opmerken of verkeerd inschatten. Het opofferingsparadigma lijkt bij de geïnterviewde ouders niet zo zeer een rol te spelen bij het ontstaan van machtsongelijkheid tussen trainers en kinderen, maar is wel van invloed op de relatie tussen ouders en hun sportende kinderen. Ouders willen dat de moeite die zij doen om hun kind te kunnen laten sporten door hun kind gezien wordt. In de volgende paragraaf zal verder worden ingezoomd op deze relatie en op de mogelijke rol van relationaliteit bij het optreden of juist voorkomen van misstanden in de sport.

Relationaliteit en het sportouderschap

Vanuit zorgethisch perspectief zou zorgen voor iemand geen strijd moeten zijn tussen egoïsme en altruïsme, waarbij zorg voor de ander ten koste gaat van zorg voor jezelf, zo stelt zorgethica Held (2006, p. 35). Zij baseert zich daarbij op Blum (1994, p. 195), die schrijft dat op het moment dat iemand zorg draagt voor een ander met wie je je kunt identificeren, die ander niet volledig los staat van jouzelf. Je zorgt op dat moment ook voor het stukje in jezelf waarmee je je met die ander identificeert. Binnen het sportouderschap wordt de ipse-identiteit van ouders gevormd door de interactie met hun sportende kinderen, zoals is uitgelegd in paragraaf 2.1.5. Ofschoon Blum (ibid) naar het idee van Held (2006, p. 35) zorg vooral ziet als concept dat past binnen theorieën over deugd introduceert hij met zijn visie op identiteitsontwikkeling ook relationaliteit binnen het concept zorg. Voor Held (ibid) vormt het gegeven dat zorgen plaatsvindt binnen een relatie de essentie van zorg. Zij stelt dat zorggevers en zorgontvangers binnen een zorgrelatie geen *competitors for benefits* zijn, maar allebei een belang hebben bij hun gezamenlijk welbevinden (Held, 2006, p. 34). Deze visie van Held past binnen het concept van *mature care* van Van Nistelrooij & Leget (2016), zoals beschreven in

paragraaf 2.1.5. Zij stellen dat een binaire indeling van zorgen, zoals egoïsme versus altruïsme, zelfrealisatie versus zelfopoffering of zelf versus ander, niet past binnen een relationele visie op zorg (Van Nistelrooij & Leget, 2016). Voor het sportouderschap betekent dit dat er geen dichotomie is tussen het zelf (de ouder) en de ander (het sportende kind), maar dat hun relatie complex en gelaagd is en vol spanningen zit (ibid).

De bevindingen uit het empirisch onderzoek dat in deze scriptie beschreven is laten zien dat de relatie tussen ouders en hun sportende kinderen soms gepaard gaat met spanningen. In sommige interviews lijkt in enige mate sprake van een strijd tussen de ouder (de zorggever) en het sportende kind (de zorgontvanger). De strijd die zij voeren komt daarbij niet voort uit de uitslag van de wedstrijd, maar vooral uit onvrede van de ouder over onvoldoende inzet van hun kind. Het lijkt alsof deze ouders zich niet gezien voelen door hun kind. De inzet die ouders verlangen van hun kind wordt ervaren als compensatie voor de strijd die ouders soms met zichzelf en soms met hun kind voeren over de opofferingen die zij zich moeten getroosten om hun kind te laten sporten. De onevenwichtigheid in de relatie met hun kind die ontstaat door deze opofferingen lossen ouders op door van hun kinderen te verlangen dat ze zich inzetten en hun best doen. De vraag is of het streven naar evenwichtigheid leidt tot gelijkwaardigheid in de relatie. De afhankelijke positie die kinderen hebben ten opzichte van hun ouders blijft immers bestaan. Zorgethische literatuur biedt de mogelijkheid om vanuit andere gezichtspunten te kijken naar de relatie tussen ouders en hun sportende kinderen. Zo stelt White (in Urban & Ward, 2020, p. 172) voor om vanuit het concept 'spelen' te kijken naar relaties. White baseert zich hierbij op de inzichten van de Britse kinderarts en psychoanalyticus Donald Winnicott (1896-1971), zoals die door Nussbaum (2010, pp. 100-101) zijn beschreven. Spel biedt mensen de mogelijkheid met anderen te leven zonder controle uit te oefenen, doordat door spel de ervaringen van kwetsbaarheid in verbinding kunnen worden gebracht met ervaringen van verwondering (White in Urban & Ward, 2010, p. 172).

Nu dient de vraag zich aan of het concept spelen ook gebruikt kan worden om de relaties tussen ouders en sportende kinderen te duiden. In paragraaf 1.3 is eerder uitgelegd dat complexiteit in de relatie tussen ouders en hun sportende kinderen ontstaat op het moment dat ouders voor hun gevoel van eigenwaarde afhankelijk zijn van goede prestaties van hun sportende kind, waardoor kinderen druk ervaren om te moeten presteren (Clarke et al., 2016; Coakley, 1992, p. 278). Wanneer sport niet wordt beschouwd als een strijd die gewonnen moet worden, maar als een spel waaraan zowel kinderen als hun ouders plezier beleven, kan het hun onderlinge relatie versterken. Introductie van het concept spel binnen de relatie tussen

ouders en hun sportende kinderen biedt geen oplossing voor ongelijkwaardigheid of afhankelijkheid binnen hun relatie. Kinderen zijn echter in hun leven op veel meer momenten afhankelijk van zorg en begeleiding door hun ouders, de sportpraktijk is daarin niet uniek. Wat het sportouderschap bijzonder maakt is het gegeven dat ouders een stukje van hun identiteit ontlenen aan het presteren van hun kind (Clarke et al., 2016). Vanuit het concept *mature care*, zoals beschreven door Van Nistelrooij & Leget (2016), biedt het concept spelen zowel ouders als hun kinderen de mogelijkheid een ipse-identiteit te ontwikkelen die niet is gebaseerd op verlangen of strijd, maar op het plezier dat sport oplevert. Van belang hiervoor is dat kinderen leren dat sport meer is dan strijd en de mogelijkheid om te voldoen aan de verlangens van hun ouders. Voorwaarde hiervoor is dat ouders plezier in sport waarderen, waardoor kinderen de mogelijkheid krijgen om deze waarde te includeren binnen het ‘zelf’ (Ricoeur, 1992 in Van Nistelrooij et al., 2017). Hierdoor ontwikkelen ouders en hun sportende kinderen een relationele identiteit niet gebaseerd op verlangen naar presteren, maar op het plezier dat sport kan geven (Van Nistelrooij et al., 2017). In de volgende paragrafen zal geprobeerd worden om te verhelderen welke verantwoordelijkheid dit voor ouders met zich meebrengt en wat het betekent voor de zorgrelatie van sportartsen met geblesseerde kinderen en hun ouders.

Verantwoordelijkheid binnen het sportouderschap

De gelaagdheid van de verbondenheid tussen ouders en hun sportende kinderen kan beschouwd worden als een complexe relatie, waarin verlangens en opofferingen een rol spelen. Ouders willen trots kunnen zijn op hun kind en door hun kind gezien worden. Zij verlangen inzet van hun kind als tegenprestatie voor de opofferingen die zij zich moeten getroosten. Vanuit loyaliteit naar hun ouders is het voorstelbaar dat kinderen zich opofferen om te blijven sporten, ook als ze er geen plezier aan beleven of geblesseerd zijn, om hun ouders niet teleur te stellen. Zolang sport wordt beschouwd als een strijd die gewonnen moet worden, blijft de relatie tussen ouders en sportende kinderen een precair evenwicht, waarbij opofferingen van ouders worden verrekend met de inzet van hun kind. In de vorige paragraaf is uitgelegd dat aandacht voor het concept spelen kan helpen om uit deze verrekening tussen opofferingen en inzet te komen. Door sport te beschouwen als een spel ontstaat de mogelijkheid om te investeren in de relatie tussen ouders en sportende kinderen. Een ouder-kind relatie die wordt gevoed door spel in plaats van strijd is niet gebaseerd op angst door controle, maar geeft ruimte aan kwetsbaarheid, verrassing en verwondering (White in Urban & Ward, 2010, p. 172). Dialoog over en reflectie op het concept spel tussen ouders en

kinderen, die bijdraagt aan verdieping van hun onderlinge relatie, kan worden beschouwd als een *act of love*, zoals die door Luguetti et al. (2019) wordt beschreven als de tegenhanger van de *anaemic love* van Keith (2010), zie paragraaf 2.1.4.

Om kinderen te leren dat inzet bij sport niet bedoeld is als tegenprestatie voor de opofferingen van hun ouders, is het van belang dat ouders verantwoordelijkheid voelen om ten aanzien van sport een *playful attitude* aan te nemen en die hun kinderen aan te leren (Mareš & Ryall, 2021). Deze speelse houding geeft ruimte aan vriendschap, solidariteit, gedeelde ervaringen en verbinding tijdens het sporten en helpt om de “*absurdity and triviality*” van sport te relativeren (ibid). De playful attitude, zoals geformuleerd door Mareš & Ryall (ibid), is gericht op het ervaren van plezier in sport. Deze playful attitude (ibid) vraagt om bereidheid open te staan voor nieuwe ideeën en ervaringen en je daardoor te laten verwonderen. Het geeft rijkere invulling aan de intentie waarmee kinderen hun sport kunnen beoefenen dan de *lusory attitude*, zoals beschreven door Suits (1978, p. 41) en toegelicht in paragraaf 2.1.3. Daar waar de *lusory attitude* (ibid) uit gaat van het concept sport als strijd om de winst, die op een sportieve manier gestreden moet worden, ontstaat vanuit een playful attitude de mogelijkheid om ontvankelijk te worden voor nieuwe ervaringen. Met het plezier en de creativiteit die sporters vanuit een playful attitude kunnen ervaren ontstaat de mogelijkheid om nieuwe relaties te ontwikkelen, die kunnen helpen om sporters te bevrijden van beperkingen die kunnen ontstaan door excessief sporten en intensief trainen (ibid). Een playful attitude kan bijdragen aan motivatie van sporters, doordat het een perspectiefwisseling teweeg brengt, waarbij niet presteren en winnen leidend zijn, maar het ervaren van vriendschap, verbinding en solidariteit.

Focus op het ontwikkelen van een playful attitude (Mareš & Ryall, 2021) in plaats van een *lusory attitude* (Suits, 1978) heeft consequenties voor de sportpraktijk, waar het gebruikelijk is dat jeugdsportteams worden gecoacht door een ouder.^{25 26} Ouders in de rol van coach zijn niet alleen verantwoordelijk voor het creëren van een plezierig sportklimaat rondom een wedstrijd, maar ook in zekere mate voor de sportieve ontwikkeling van de kinderen in het team dat zij coachen.²⁶ Het is de vraag in hoeverre het mogelijk is om als ouder in de rol van coach de inzet van hun kind bij sport te blijven zien in het licht van plezier en sportieve ontwikkeling en niet als tegenprestatie voor de opofferingen die zij doen om hun kind te laten sporten.

²⁵ <https://www.knhb.nl/kenniscentrum/hockey-visie/van-ouder-naar-coach>, geraadpleegd op 05-08-2022.

²⁶ <https://sportplezier.nl/content/2017/03/170302-en-opeens-ben-je-coach>, geraadpleegd op 05-08-2022.

Verantwoordelijkheid binnen de zorgrelatie van sportartsen met geblesseerde kinderen en hun ouders

Volgens het expressief-collaboratieve model van Walker (2007, pp. 16-17), zoals beschreven in paragraaf 2.1.1, vloeit moreel goed handelen voort uit inzicht in de verantwoordelijkheden die mensen binnen een bepaalde context in een relatie hebben. Vanuit deze achtergrond zal in deze paragraaf worden toegelicht wat dit betekent voor de verantwoordelijkheid die sportartsen hebben als zij te maken krijgen met een hulpvraag van een geblesseerde jeugdsporter.

De bevindingen uit het empirisch onderzoek dragen bij aan inzicht in de complexe relatie die ouders en hun sportende kinderen hebben. Binnen deze relatie kan sport worden ervaren als plezierig, maar ook als een impliciete strijd die ouders en hun sportende kinderen voeren over inzet en opofferingen. De inzet die kinderen tonen bij sport draagt enerzijds bij aan het verlangen van ouders om trots op hen te kunnen zijn. Anderzijds kunnen kinderen zich inzetten vanuit de overtuiging dat ze daarmee de gewenste tegenprestatie leveren voor de inspanningen die hun ouders moeten doen om hun kind te laten sporten. Op het moment dat kinderen geblesseerd zijn kunnen ze niet voldoen aan de verlangens van hun ouders. Dit maakt dat geblesseerde kinderen in een extra kwetsbare positie verkeren.

De vraag is wat deze kwetsbaarheid betekent voor de zorg aan geblesseerde jeugdsporters binnen de sportgeneeskundige setting. Vanuit zorgethisch perspectief is het belangrijk dat er niet alleen aandacht is voor diagnostiek en behandeling van het medische probleem, maar ook voor de context waarbinnen dit probleem is ontstaan (Schoots & Leget, 2022). Zorgethisch onderzoek van de context vraagt om een verkenning van afhankelijkheid en verantwoordelijkheden binnen de relatie tussen ouders en hun geblesseerde kind (ibid). Dit betekent dat sportartsen oog zouden moeten hebben voor de betekenis van de relatie tussen de ouder en het kind. Omdat het kind niet los is te zien van de ouder van wie het afhankelijk is, zouden ook de behoeften en verlangens van de ouder geadresseerd moeten worden in een sportgeneeskundige consultatie van geblesseerde jeugdsporters. Als de behoeften en verlangens van de ouder en de reactie van hun kinderen daarop buiten beschouwing worden gelaten bestaat de kans dat een blessure van een kind zich niet oplost. Doorsporten met pijn is dan een logische reactie van kinderen om tegemoet te komen aan de verlangens en behoeften van hun ouders.

Binnen de sportgeneeskundige zorgpraktijk is het de verantwoordelijkheid van sportartsen om vanuit een open *moral space* en de grondhouding *being there* ruimte te geven aan een gesprek dat recht doet aan de betekenis van de relatie tussen het kind, de ouders en andere

betrokkenen in de sportpraktijk (White in Urban & Ward, 2020, pp. 40-41; Vosman in Van Den Heuvel et al., 2017, p. 87; Walker, 1993). Inzicht hierin kan mogelijk een inkijk geven in het sportklimaat waarbinnen een klacht zich heeft ontwikkeld. Deze inzichten kunnen behulpzaam zijn bij het starten van een behandeling. Deze behandeling zou niet alleen gericht moeten zijn op herstel van de blessure, maar ook op het ophelderen van factoren die een rol spelen bij het sportklimaat en die kunnen bijdragen aan het ontstaan of onderhouden van een blessure. Het sportklimaat kan niet los worden gezien van de bijzondere relatie tussen ouders en hun sportende kinderen.

5.2 Bevindingen uit het empirisch onderzoek in het licht van de probleemstelling

Zoals besproken in de vorig paragraaf is aan de hand van de bevindingen uit het empirisch onderzoek duidelijk geworden dat de geïnterviewde ouders trots willen kunnen zijn op hun kinderen en door hen gezien willen worden. Dit verlangen komt echter niet voort uit de overtuiging dat presteren gelijk staat aan het winnen van een hockeywedstrijd. Bij deze ouders lijkt geen sprake van wat Stokvis (2014, p. 111) de “competitieve prestatiemoraal” noemt. Het gaat de ouders niet primair om het behalen van sportieve winst, maar vooral om trots te kunnen zijn als hun kind een doelpunt of een mooie actie maakt.

Het verlangen dat de geïnterviewde ouders hebben naar inzet van hun kinderen lijkt daarentegen wel te passen bij de meritocratische idealen van de huidige neoliberale maatschappij, waarbij verdiensten worden gewaardeerd op basis van talent en inzet (Swierstra & Tonkens, 2011). Sommige ouders lijken daarbij ook te vergelijken, te meten en te streven naar voortdurende groei. Een van de ouders benoemt de wens naar groei letterlijk door te stellen dat het niet erg is als zijn kind bij het hockeyen iets fout doet, zolang het volgende week maar een half procent beter presteert dan deze week. Het uitgangspunt van deze ouder past in de visie die sportsocioloog van Bottenburg heeft op de relatie tussen sport en meritocratie.²⁷ Volgens van Bottenburg worden sporters van jongs af aan opgeleid met de meritocratische uitgangspunten van de sport, waarin winst wordt gezien als een prestatie die op naam komt van de winnaar en waarin verlies wordt gezien als een tekortkoming van de verliezer, die beter zijn best had moeten doen.²⁷⁴ Ter nuancering van het meritocratisch ideaal dat sport lijkt te zijn legt Van Bottenburg uit dat de resultaten in sport niet alleen te verklaren zijn door talent en inzet, maar dat daarbij ook de sociale context in overweging moet worden genomen.²⁷⁴ Pulles en Breedveld laten in dit verband in hun opiniestuk op de website “Sociale

²⁷ Sport en meritocratie Maarten van Bottenburg Gepubliceerd in Idee. Tijdschrift van het Kenniscentrum D66, jrg. 30, nr. 5, pp. 26-29.

vraagstukken” zien dat sport een weerspiegeling is van maatschappelijke ongelijkheid, waarbij hoger opgeleide mensen meer aan sport doen dan lage opgeleide mensen.²⁸

Aan de hand van de bevindingen uit dit onderzoek kunnen aanwijzingen worden gevonden waaruit blijkt dat ouders onbewust druk uitoefenen op hun kinderen om zich in te zetten. Met inzetten bedoelen zij dat hun kinderen hun best moeten doen en moeten “knokken”, zoals een van de ouders vertelt. De inzet die ouders van hun kinderen vragen is niet gericht op het behalen van sportieve winst, maar op het bereiken van het hoogst haalbare sportieve niveau. Het verlangen van ouders dat hun kind op sportief gebied ‘eruit haalt wat erin zit’ past binnen de meritocratische idealen, zoals die in zijn algemeenheid in de maatschappij opgang vinden en zich bijvoorbeeld vertalen in een wens van ouders naar goede prestaties van kinderen op school (Swierstra & Tonkens, 2011). Interessant in dit opzicht is de bevinding dat de geïnterviewde ouders bijna allemaal vertellen dat zij willen dat hun kinderen niet alleen bij sport, maar ook op school hun best doen.

Ofschoon er in de interviews aanwijzingen zijn dat sommige ouders hopen dat iets van de aandacht die hun kinderen ten deel valt ook henzelf ten deel valt, lijkt bij de geïnterviewde ouders geen sprake van *achievement by proxy* in de zin van verlangen naar presteren vanwege onvervulde eigen ambitie (Tofler, 2005). Zoals eerder in dit hoofdstuk uitgelegd komt het verlangen van de geïnterviewde ouders naar inzet van hun kinderen enerzijds voort uit de wens gecompenseerd te worden voor de opofferingen in tijd en geld die zij doen om hun kind te kunnen laten sporten. Ouders lijken daarmee door hun kind ‘gezien’ te willen worden. Anderzijds komt dit verlangen voort uit de wens van ouders om trots te kunnen zijn op hun sportende kinderen, mogelijk omdat zij daardoor gezien worden door anderen. Dit past enigszins bij het *reversed dependency* fenomeen, zoals beschreven door Smith & Smoll (in Van Raalte & Brewer, 2014, p. 369), waarbij ouders een stukje van hun identiteit aan de prestaties van hun kind ontlenen. Het gaat de geïnterviewde ouders daarbij niet om het resultaat, winnen of verliezen, maar vooral om het verlangen momenten te beleven waarop ze trots kunnen zijn op hun kind als het een mooie actie of doelpunt maakt. Trots zijn op je sportende kind is niet problematisch, zolang de begeleiding van ouders bijdraagt aan het plezier dat kinderen aan sport kunnen beleven (Smith & Smoll in Van Raalte & Brewer, 2014, p. 369).

De vraag is op welke manier het ontstaan van uitwassen in sport kan worden verklaard. Meeuwsen (2020, p. 164) ziet daarvoor twee verklaringen. Enerzijds schrijft zij over de

²⁸ <https://www.socialevraagstukken.nl/sport-is-nog-steeds-vooral-voor-de-elite/>. Geraadpleegd op 10-07-2022.

uitwassen die ontstaan doordat sporters in hun verlangen naar sportieve winst geneigd zijn om zichzelf uit te putten door zware trainingen. Anderzijds ziet zij de uitwassen als een gevolg van “verlangensstromen en ongekanaliseerde driften” (ibid). Op basis van de analyse van de bevindingen uit de interviews in dit onderzoek kunnen in ieder geval twee andere zaken worden gedestilleerd die een rol zouden kunnen spelen bij het ontstaan van misstanden in de sport. Ten eerste is de meritocratische overtuiging van ouders dat kinderen hun best moeten doen problematisch. Verhaeghe (2012, p. 127) legt uit dat verantwoordelijkheid voor het behalen van succes in de huidige neoliberale samenleving bij het individu wordt gelegd. Als kinderen het op school of in de sport “wel willen maken, maar daar niet in slagen”, kunnen zij zich mislukt voelen (ibid). Volgens Verhaeghe (ibid) worden de “mislukkelingen” bestempeld tot *loser*. Fanatieke aanmoediging van ouders langs het sportveld kunnen aanleiding geven tot demotivatie bij hun kinderen op het moment dat het niet lukt om te winnen.¹³³ Demotivatie kan vervolgens aanleiding geven tot frustratie bij ouders. Deze frustratie van ouders kan versterkt worden door het tweede probleem dat de bevindingen uit de interviews heeft opgeleverd: ouders zien inzet van hun kind als een tegenprestatie voor de opoffering die zij zich moeten getroosten om hun kind te laten sporten. Deze negatieve spiraal van onbeantwoorde verlangens van ouders, demotivatie van kinderen en frustratie van ouders die daardoor wordt opgeroepen kan mogelijk een rol spelen bij het ontstaan van misstanden in de sport. Ook is voorstelbaar dat het beloop van blessures van sportende kinderen hierdoor negatief wordt beïnvloed. Medische problemen ontstaan enerzijds doordat kinderen met pijn wellicht door blijven sporten in een poging hun ouders niet teleur te stellen. Anderzijds is voorstelbaar dat lichte blessures niet opknappen, omdat het hebben van een blessure voor kinderen een mogelijkheid is om uit deze vicieuze cirkel van onbeantwoorde verlangens, demotivatie en frustratie te kunnen ontsnappen (Van Egmond, 2000).

Samengevat is in deze discussie geprobeerd om vanuit zorgethisch en maatschappelijk perspectief uit te leggen dat zolang kinderen voor het sporten van hun ouders afhankelijk zijn, hun ouders de verantwoordelijkheid zouden moeten nemen om sport te benaderen als een spel waaraan hun kinderen en zijzelf plezier kunnen beleven. Dit uitgangspunt lijkt op het eerste gezicht naïef binnen de huidige neoliberale samenleving, waarin de “competitieve prestatiemoraal” (Stokvis, 2014, p. 111) positief gewaardeerd wordt. Ofschoon het wetenschappelijk domein van de talentontwikkeling in sport nog in de kinderschoenen staat, wordt vanuit de praktijk van de sportpsychologie eveneens aandacht gevraagd voor het belang

van plezier in de jeugdsport (Bergkamp et al., 2018).²⁹ Mede in het licht van de misstanden die afgelopen jaren in de sport aan het licht zijn gekomen is verder onderzoek naar het creëren van een veilig jeugdsportklimaat belangrijk. Zorgethische theorieën kunnen daarbij behulpzaam zijn, omdat hiermee ingegaan kan worden op de rol die relationaliteit en de complexe macht- en afhankelijkheidsstructuren binnen de sportpraktijk spelen bij het ontstaan van een onveilig sportklimaat.

5.3 Conclusie

In bovenstaande discussie zijn de bevindingen uit het empirisch onderzoek in verband gebracht met het theoretisch kader (hoofdstuk 2) en met de maatschappelijke en wetenschappelijke probleemstelling (hoofdstuk 1). Samengevat komen alle ontologische overwegingen van sport die in het theoretisch kader in paragraaf 2.1.3 zijn uitgelegd in het sportouderschap samen. Het concept sport kan volgens Breivik (2019) worden gezien als een manier waarop mensen verbonden kunnen zijn met hun omgevende wereld. Sporters verkennen die wereld niet alleen, maar staan daarbij in verbinding met andere mensen die binnen de sportpraktijk actief zijn (Heij 2006, p. 270, p. 227). Vanuit de drie andere ontologische uitgangspunten van sport, respectievelijk als verlangen, strijd en spel, volgt antwoord op de derde deelvraag van dit onderzoek: op welke manier kan inzicht in de betekenis van het fenomeen competitiedrang voor ouders van sportende kinderen bijdragen aan de ontwikkeling van zorgethische theorieën over het sportouderschap en wat betekent dit voor goede sportgeneeskundige zorg?

Ten eerste kan sport worden gezien als verlangen (Meeuwssen 2020, p. 161, p. 164). Vanuit meritocratische idealen verlangen ouders ernaar trots te kunnen zijn op hun kind. Ouders hopen dat hun kinderen gezien worden. Ouders verlangen voorts van hun kinderen dat zij zich inzetten als tegenprestatie voor de opofferingen die ouders moeten brengen om hun kind te laten sporten. Ten tweede kan sport worden beschouwd als strijd (Suits, 1978, pp. 40-41). Uit de bevindingen van het empirisch onderzoek die in deze scriptie beschreven zijn blijkt dat de strijd voor ouders niet primair gaat om het behalen van sportieve winst door hun kinderen. Ouders hebben strijd met hun kinderen op het moment dat zij zich onvoldoende inzetten bij het sporten, omdat zij zich op dat moment onvoldoende gezien en gesteund voelen door hun kinderen in de opofferingen die zij moeten doen om hun kind te laten sporten. Tenslotte kan sport worden gezien als spel (Huizinga, 1938, p. 35, p. 41; Mareš & Ryall, 2021; White in

²⁹ <https://yaap.eu/plezier-houden-in-topsport-is-essentieel-voor-duurzaam-presteren/>. Geraadpleegd op 03-07-2022.

Urban & Ward, 2020, p. 172). Door vanuit zorgethische theorieën dieper in te zoomen op de relatie tussen ouders en hun sportende kinderen wordt duidelijk wat het concept spel kan betekenen voor het sportouderschap: op het moment dat ouders en hun kinderen sport beleven als een spel is er geen strijd, maar ontstaat vanuit plezier in het beleven van sport kans op verdieping van de relatie tussen ouders en hun sportende kinderen. Hiermee wordt voorkomen dat ouders en hun sportende kinderen terecht komen in een negatieve spiraal van onbeantwoorde verlangens en frustratie van ouders en demotivatie van kinderen, die het sportklimaat negatief kunnen beïnvloeden (Coakley, 1992).

Wanneer deze inzichten vertaald worden naar de sportgeneeskundige praktijk wordt duidelijk dat sportartsen geblesseerde kinderen en hun ouders zouden moeten bevragen op hun relatie. Dit is belangrijk omdat onbewuste verlangens van ouders en strijd tussen ouders en hun sportende kinderen een rol kunnen spelen in het herstel van blessures bij deze kinderen. Door het bevragen van de relatie die ouders en sportende kinderen met elkaar hebben kunnen sportartsen invulling geven aan het belang dat zorgethica Held (in Engster & Hamington, 2015, p. 21) toekent aan het kennen en begrijpen van de behoeften van mensen die binnen een zorgrelatie met elkaar verbonden zijn.

Samenvattend laat competitiedrang bij ouders van sportende kinderen zich omschrijven als het verlangen om vanuit meritocratische idealen enerzijds trots te kunnen zijn op hun kind en anderzijds als het verlangen naar inzet van hun kind als tegenprestatie voor de offers die ouders zich moeten getroosten om hun kind te laten sporten. Vanuit hun relationele verbondenheid hebben ouders, zolang hun kinderen in een afhankelijke positie van hen verkeren, de verantwoordelijkheid om sport niet te beschouwen als een concept waarin verlangens moeten worden vervuld of strijd moet worden beslecht, maar als een spel waaraan zowel ouders als kinderen plezier beleven. Voor sportgeneeskundige zorg aan geblesseerde kinderen betekent dit dat niet alleen het kind moet worden bevraagd op de blessure, maar dat sportartsen een verantwoordelijkheid hebben om ook de relatie tussen ouders en het geblesseerde kind te bevragen. Hun wederzijdse behoeften moeten worden gekend en begrepen om zicht te krijgen op de context waarbinnen een blessure is ontstaan, omdat die een rol kan spelen bij het in stand houden ervan.

6. Conclusie en aanbevelingen

In dit hoofdstuk zal tot slot de hoofdvraag van dit onderzoek worden beantwoord en zullen op basis van de bevindingen van de theoretische analyse en het empirisch onderzoek aanbevelingen worden gedaan.

6.1 Hoofdvraag

De hoofdvraag van dit onderzoek luidt: wat is de betekenis van de geleefde ervaring van het fenomeen competitiedrang voor ouders van sportende kinderen en op welke manier kan een zorgethische reflectie op het sportouderschap bijdragen aan goede sportgeneeskundige zorg? Deze hoofdvraag kan als volgt worden beantwoord: de betekenis van competitiedrang voor ouders van sportende kinderen kan worden omschreven enerzijds als het verlangen om vanuit meritocratische idealen, gericht op het behalen van succes, trots te kunnen zijn op je kind en anderzijds als het verlangen naar inzet van je kind als tegenprestatie voor de offers die ouders zich moeten getroosten om hun kind te laten sporten. Vanuit de relationele verbondenheid met hun kind hebben ouders de verantwoordelijkheid om sport niet te beschouwen als een concept waarin verlangens moeten worden vervuld of strijd moet worden beslecht, maar als een spel waaraan zowel ouders als kinderen plezier beleven. Voor de zorg aan geblesseerde kinderen betekent deze relationele verbondenheid met hun ouders dat niet alleen in sportmedisch technische zin aandacht moet worden besteed aan de blessure, maar ook aan de relatie die ouders en kinderen onderling hebben. Sportartsen hebben een verantwoordelijkheid om hun wederzijdse behoeften te verhelderen en te begrijpen, zodat zicht ontstaat op de context waarbinnen een blessure is opgetreden, omdat die een rol kan spelen bij het in stand houden ervan.

6.2 Aanbevelingen

Op basis van de zorgethische reflectie op de bevindingen van het empirisch onderzoek kan een tweetal aanbevelingen worden geformuleerd.

Ten eerste zouden ouders van sportende kinderen kunnen proberen te genieten van sport als een spel waar zij met hun kinderen plezier aan beleven. Om te voorkomen dat ouders inzet en sportief resultaat ervaren als een tegenprestatie voor de moeite die zij moeten doen om hun kind te laten sporten, lijkt het beter als zij zich niet bemoeien met technische en tactische aanwijzingen. Dat betekent dat ouders idealiter niet verantwoordelijk zouden moeten zijn voor de coaching van het team van hun kind tijdens de wedstrijden. Meer onderzoek is nodig naar de manier waarop ouders de rol van coach van het team van hun kind ervaren.

De tweede aanbeveling die kan worden gedaan betreft de invulling van sportgeneeskundige zorg aan geblesseerde kinderen. Vanwege de afhankelijke positie die kinderen innemen ten opzichte van hun ouders is het belangrijk dat sportartsen deze relatie bevragen als zij geconsulteerd worden over een blessure bij een kind. Dit vraagt om een dialogisch proces niet

alleen gericht op het stellen van een sportmedische diagnose, maar ook op het verhelderen van de context en de relaties die een rol hebben gespeeld bij het ontstaan van de blessure. Naar aanleiding van de bevindingen uit het empirisch onderzoek is het voorstelbaar dat bewuste en onbewuste verlangens van ouders niet vervuld kunnen worden op het moment dat hun kind door een blessure niet kan sporten. Om de invloed van de blessure op de relatie tussen ouders en geblesseerde kinderen te peilen zouden sportartsen ouders van geblesseerde kinderen een open vraag kunnen stellen, bijvoorbeeld: “wat betekent het voor jou dat je kind geblesseerd is?”. Meer kwalitatief onderzoek is nodig naar de ervaringen die ouders, geblesseerde kinderen en sportartsen hebben wanneer de relatie tussen ouders en kinderen tijdens een sportgeneeskundige consultatie aan de orde wordt gesteld.

7. Kwaliteit en beperkingen van het onderzoek

7.1 Kwaliteit

Om de kwaliteit van dit onderzoek te waarborgen is bij het ontwerp aandacht besteed aan betrouwbaarheid, geloofwaardigheid en overdraagbaarheid.

Betrouwbaarheid is gewaarborgd door gebruik te maken van wetenschappelijke bronnen uit verschillende disciplines. Aan de scriptiebegeleider is feedback gevraagd op de interpretatie van de gebruikte literatuur. Voorts draagt de beschrijving van de stapsgewijze benadering die is gebruikt voor het empirisch onderzoek (paragraaf 3.5) bij aan de betrouwbaarheid ervan (Smith & Osborn, 2008, pp. 67-78).

In het kader van geloofwaardigheid zijn rijke beschrijvingen gemaakt van de interviews (Creswell & Poth, 2018, p. 263). De onderzoeker is zich bij het interviewen bewust geweest van haar vooronderstellingen en van haar positie en ervaring als sportarts, moeder en sporter (Finlay, 2008). De onderzoeker heeft de intentie gehad om de interviews te houden vanuit een open, reflexieve houding. Zij heeft geprobeerd om zich bewust te zijn van de intersubjectieve dynamiek die aanwezig is tussen haarzelf als onderzoeker en de geïnterviewde ouders (Finlay, 2008). Vanuit deze houding heeft zij geprobeerd om eventuele vooroordelen en vooringenomenheden te *bridlen* (Van Wijngaarden, 2015). Deze grondhouding heeft bijgedragen aan een *deeper engagement* van de onderzoeker, vanuit haar persoonlijke en maatschappelijke rol en professionele positie als sportarts (Vosman in Van Den Heuvel et al., 2017, p. 76).

Het zoeken naar betekenis van een fenomeen met behulp van IPA kent beperkingen ten aanzien van de overdraagbaarheid van het onderzoek. De beschrijving van de gevolgde stappen in de IPA methode, de omschrijving van de specifieke groep ouders waaruit

onderzoeksdeelnemers zijn geïnccludeerd en de rijke beschrijvingen van de interviewtranscripten kunnen lezers helpen om te beoordelen in hoeverre de resultaten overdraagbaar zijn naar een andere populatie of context (Smaling, 2009).

7.2 Beperkingen

Uiteraard kent dit onderzoek beperkingen en tekortkomingen, waarvan hier enkele besproken worden.

De onderzoeker is via haar netwerk in contact gekomen met de geïnterviewde ouders. Deze ouders hebben spontaan toegezegd mee te werken aan een interview. Zij hadden daarvoor verschillende motivaties. Sommige ouders vonden het onderwerp van het onderzoek interessant, andere ouders vonden het belangrijk dat onderzoek wordt gedaan naar het sportouderschap. Een ouder was gemotiveerd om mee te doen, omdat hij zich vanuit eigen ervaring kon inleven hoe lastig het kan zijn om vanuit de positie van student deelnemers te werven voor onderzoek. Mogelijk hebben deze factoren geleid tot selectiebias en ontbreken in dit onderzoek verhalen van ouders die een andere betekenis geven aan het fenomeen competitiedrang (Roulston & Shelton, 2015).

Selectiebias (ibid) kan ook zijn opgetreden doordat alleen ouders zijn geïnterviewd van kinderen die een teamsport (hockey) beoefenen en lid zijn van een recreatieve vereniging. Wellicht is de betekenis van het fenomeen competitiedrang anders voor ouders van kinderen die hockeyen bij prestatiegeoriënteerde clubs. Ditzelfde geldt mogelijk voor ouders van kinderen die een individuele sport beoefenen, zoals bijvoorbeeld tennis of turnen.

De onderzoeker is onervaren in het doen van kwalitatief onderzoek. Het doen van fenomenologisch onderzoek vraagt interviewvaardigheden die niet vergelijkbaar zijn met het afnemen van een (sport)geneeskundige anamnese. Wellicht zouden de data rijker kunnen zijn als de interviews zouden zijn afgenomen door een ervaren onderzoeker .

De onderzoeker is zich tijdens de interviews bewust geweest van haar maatschappelijke positie als sportarts en van haar eigen ervaring als moeder en sporter. Toch kunnen onbewuste vooronderstellingen een rol hebben gespeeld in de onderwerpen waar zij tijdens de interviews op door heeft gevraagd. Ook kunnen onbewuste aannames een rol hebben gespeeld bij het coderen en analyseren van de data. Dit kan aanleiding hebben gegeven tot investigator bias (Roulston & Shelton, 2015).

Literatuur

- Agamben, G. (2016 (2014)). *The Use of Bodies*. Stanford California: Stanford University Press.
- Baier, A. (1994). *Moral Prejudices*. Harvard University Press.
- Bergkamp, T. L. G., Niessen, A. S. M., Den Hartigh, R. J. R., Frencken, W. G. P., & Meijer, R. R. (2018). Comment on: “Talent Identification in Sport: A Systematic Review”. *Sports Medicine*, 48(6), 1517–1519. <https://doi.org/10.1007/s40279-018-0868-6>
- Blumer, H. (1954). What is wrong with social theory? *American Sociological Review*, 1(9), 3–10. <https://doi.org/10.2307/2088165>
- Breivik, G. (2019). The Sporting Exploration of the World; Toward a Fundamental Ontology of the Sporting Human Being. *Sport, Ethics and Philosophy*, 14(2), 146–162. <https://doi.org/10.1080/17511321.2019.1572214>
- Christens, B. D., & Dolan, T. (2011). Interweaving Youth Development, Community Development, and Social Change Through Youth Organizing. *Youth & Society*, 43(2), 528–548. <https://doi.org/10.1177/0044118x10383647>
- Clarke, N. J., & Harwood, C. G. (2014). Parenting experiences in elite youth football: A phenomenological study. *Psychology of Sport and Exercise*, 15(5), 528–537. <https://doi.org/10.1016/j.psychsport.2014.05.004>
- Clarke, N. J., Harwood, C. G., & Cushion, C. J. (2016). A phenomenological interpretation of the parent-child relationship in elite youth football. *Sport, Exercise, and Performance Psychology*, 5(2), 125–143. <https://doi.org/10.1037/spy0000052>
- Coakley, J. (1992). Burnout among Adolescent Athletes: A Personal Failure or Social Problem? *Sociology of Sport Journal*, 9(3), 271–285. <https://doi.org/10.1123/ssj.9.3.271>

- Coakley, J. (2011). Youth Sports. *Journal of Sport and Social Issues*, 35(3), 306–324.
<https://doi.org/10.1177/0193723511417311>
- Côté, J., Horton, S., MacDonald, D. & Wilkes, S. (2009). The benefits of sampling sports during childhood. *Physical and Health Education Journal*, 74(4), 6–11.
- Creswell, J. W. & Poth, C. N. (2018). *Qualitative Inquiry and Research Design* (4th ed.). Los Angeles, London, New Delhi, Singapore, Washington DC, Melbourne: Sage Publications.
- Finlay, L. & Gough, B. (Eds.). (2003). *Reflexivity: A practical guide for researchers in health and social sciences*. Oxford, UK: Blackwell Science.
- Finlay, L. (2008). A Dance Between the Reduction and Reflexivity: Explicating the “Phenomenological Psychological Attitude.” *Journal of Phenomenological Psychology*, 39(1), 1-32. <https://doi.org/10.1163/156916208x311601>
- Fisher, B & Tronto, J. C. (1991). Toward a Feminist Theory of Care. In Abel, E. K., & Nelson, M. K. (Eds.), *Circles of Care: Work and Identity in Women’s Lives* (p.40). Albany NY: State University of New York Press.
- Freire, P. & Macedo, D. (2005 (1970)). *Pedagogy of the Oppressed*. Londen: Continuum International Publishing Group.
- Gilligan C. (1982). *In a different voice: psychological theory and women’s development*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Groenhout R. E. (2003). I can’t say no: self-sacrifice and an ethics of care. In: Groenhout, R. E. & Bower, M. (eds). *Philosophy, feminism, and faith*. Indianapolis: Indiana University Press.
- Held, V. (2006). *The Ethics of Care: Personal, Political, and Global*. Oxford University Press.

- Held, V. (2015). Care and justice, still. In Engster, D. & Hamington, M. (Eds.), *Care Ethics and Political Theory* (pp.19-37). Oxford University Press.
- Hem M. H., Halvorsen K. & Nortvedt P. (2014). Altruism and mature care: some rival moral considerations in care ethics. *Nurs Ethics*, 21, 794–802.
- Heij, P. (2006). *Grondslagen van “verantwoord” bewegingsonderwijs* (1ste editie). Budel: Uitgeverij Damon bv.
- Hoberman, J. (2011). The Myth of Sport as a Peace-Promoting Political Force. *SAIS Review of International Affairs*, 31(1), 17–29. <https://doi.org/10.1353/sais.2011.0001>
- Huizinga, J. (2008 (1938)). *Homo Ludens*. Amsterdam: Athenaeum Boekhandel Canon.
- Keith, N. (2010). Getting beyond anaemic love: from the pedagogy of cordial relations to a pedagogy for difference. *Journal of Curriculum Studies*, 42(4), 539–572. <https://doi.org/10.1080/00220270903296518>
- Knight, C. J., Neely, K. C. & Holt, N. L. (2011). Parental Behaviors in Team Sports: How do Female Athletes Want Parents to Behave? *Journal of Applied Sport Psychology*, 23(1), 76–92. <https://doi.org/10.1080/10413200.2010.525589>
- Knight, C. J., Berrow, S. R. & Harwood, C. G. (2017). Parenting in sport. *Current Opinion in Psychology*, 16: 93–97. <https://doi.org/10.1016/j.copsy.2017.03.011>
- Knight, C. J. (2019). Revealing Findings in Youth Sport Parenting Research. *Kinesiology Review*, 8(3), 252–259. <https://doi.org/10.1123/kr.2019-0023>
- Leget, C., Van Nistelrooij, I., & Visse, M. (2017). Beyond demarcation: Care ethics as an interdisciplinary field of inquiry. *Nursing Ethics*, 26(1), 17–25. <https://doi.org/10.1177/0969733017707008>
- Lugueti, C., Kirk, D., & Oliver, K. L. (2019). Towards a pedagogy of love: exploring pre-

- service teachers' and youth's experiences of an activist sport pedagogical model. *Physical Education and Sport Pedagogy*, 24(6), 629–646.
<https://doi.org/10.1080/17408989.2019.1663499>
- Mareš, L., & Ryall, E. (2021). 'Playing sport playfully': on the playful attitude in sport. *Journal of the Philosophy of Sport*, 48(2), 293–306.
<https://doi.org/10.1080/00948705.2021.1934689>
- Markula, P., & Pringle, R. (2006). *Foucault, sport and exercise. Power, knowledge and transforming the self*. New York: Routledge.
- Matos, N. F., Winsley, R. J., & Williams, C. A. (2011). Prevalence of Nonfunctional Overreaching/Overtraining in Young English Athletes. *Medicine & Science in Sports & Exercise*, 43(7), 1287–1294. <https://doi.org/10.1249/mss.0b013e318207f87b>
- Meeuwssen, S. (2020). *Kritiek van de sportieve rede*. Brussel: VUBpress.
- Meier, H. E., & Konjer, M. (2015). Is there a premium for beauty in sport consumption? Evidence from German TV ratings for tennis matches. *European Journal for Sport and Society*, 12(3), 309–340. <https://doi.org/10.1080/16138171.2015.11687968>
- Nussbaum, M. C. (2010). *Not For Profit* (1ste editie). Princeton University Press.
- Patton, M. Q. (2015). *Qualitative Research & Evaluation Methods: Integrating Theory and Practice* (4de editie). Londen: SAGE Publications, Inc.
- Pettersen T. & Hem M. H. (2011). Mature care and reciprocity: two cases from acute psychiatry. *Nurs Ethics*, 18, 217–231.
- Ricoeur P. (1992). *Oneself as another*. Chicago: University of Chicago Press.
- Robinson, F. (2011). *The Ethics of Care: A Feminist Approach to Human Security (Global Ethics and Politics)*. Philadelphia: Temple University Press.

- Roulston, K., & Shelton, S. A. (2015). Reconceptualizing Bias in Teaching Qualitative Research Methods. *Qualitative Inquiry*, 21(4), 332-342.
<https://doi.org/10.1177/1077800414563803>
- Rovegno, I. & Kirk, D. (1995). Articulations and Silences in Socially Critical Work on Physical Education: Toward a Broader Agenda. *Quest*, 47(4), 447-474.
<https://doi.org/10.1080/00336297.1995.10484169>
- Ruddick S. *Maternal thinking: toward a politics of peace*. Boston, MA: Beacon Press, 1989.
- Schoots, E. J. M. & Leget, C. (2022) Sportmedisch morele dialoog: wat staat er op het spel? *Tijdschrift voor Gezondheidszorg en Ethiek*, 32(1), 15-20.
- Sevenhuijsen, S. (2003). The place of care. The relevance of the feminist ethic of care for social policy. *Feminist theory*, 4(2), 179-197.
- Smaling, A. (2009). Generaliseerbaarheid in kwalitatief onderzoek. *Kwalon*, 14(3), 5-12.
- Smith, J. A. & Osborn, M. (2008). Interpretative phenomenological analysis. In: J. Smith (eds.), *Qualitative psychology: A practical guide to research methods*. (pp. 53- 80). London: SAGE.
- Smith, J. A., Flowers, P. & Larkin, M. (2009). *Interpretative Phenomenological Analysis: Theory, method and research*. Los Angeles: SAGE Publications.
- Smith, R. E., & Smoll, F. L. (2014). Psychological Interventions in Youth Sports. In Van Raalte, J. L. & Brewer, B. W. (Eds.), *Exploring Sport and Exercise Psychology* (Third Edition, pp. 353-378). Washington DC: American Psychological Association.
- Stokvis, R. (2014). *Lege kerken, volle stadions*. Amsterdam University Press.
- Straub, G. (2018). Parental (over-)ambition in competitive youth sport. *German Journal of Exercise and Sport Research*, 49(1), 1-10. <https://doi.org/10.1007/s12662-018-0561-9>

- Suits, B. (1978). *The Grasshopper: Games, Life and Utopia*. Toronto/Buffalo: University of Toronto Press.
- Swierstra, T. & Tonkens, E. (2011). ‘De schaduwzijde van de meritocratie. De respectsamenleving als ideaal’. *Socialisme & Democratie*, 68, 7-8.
- Tamboer, J. W. I. & Steenbergen, J. (2004). *Sportfilosofie*. Eindhoven: Uitgeverij Damon.
- Tofler, I. R., Knapp, P. K. & Lardon, M. T. (2005). Achievement by Proxy Distortion in Sports: A Distorted Mentoring of High-Achieving Youth. Historical Perspectives and Clinical Intervention with Children, Adolescents, and their Families. *Clinics in Sports Medicine*, 24(4), 805–828. <https://doi.org/10.1016/j.csm.2005.06.007>
- Tronto, J. C. (1993). *Moral Boundaries. A Political Argument for an Ethic of Care*. New York: Routledge.
- Tronto, J. C. (2017). There is an alternative: homines curans and the limits of neoliberalism. *International Journal of Care and Caring*, 1(1), 27–43. <https://doi.org/10.1332/239788217x14866281687583>
- Van Egmond, J. (2000). Secundaire ziekte winst een verwarrend begrip. *Tijdschrift voor Psychoanalyse*, 6(2), 80–91.
- Van Heijst, A. (2005). *Menslievende zorg. Een ethische kijk op professionaliteit* (7de editie). Kampen: Klement.
- Van Heijst A. (2011) *Professional loving care: an ethical view of the health care sector-*ethics of care series, vol. 2. Leuven: Peeters.
- Van Hilvoorde, I., Vorstenbosch, J. & Devisch, I. (2010). Philosophy of Sport in Belgium and the Netherlands: History and Characteristics. *Journal of the Philosophy of Sport*, 37(2), 225–236. <https://doi.org/10.1080/00948705.2010.9714778>
- Van Nistelrooij, I. & Leget, C. (2016). Against dichotomies: On mature care and self-

sacrifice in care ethics. *Nursing Ethics*, 24(6), 694–703.

<https://doi.org/10.1177/0969733015624475>

Van Nistelrooij, I., Visse, M., Spekkink, A. & De Lange, J. (2017). How shared is shared decision-making? A care-ethical view on the role of partner and family. *Journal of Medical Ethics*, 43(9), 637–644. <https://doi.org/10.1136/medethics-2016-103791>

Van Wijk, A. & Olfers, M. (2020). Macht(eloos): normalisering van seksueel grensoverschrijdend gedrag in de (top)sport. *Tijdschrift over Cultuur & Criminaliteit*, 10(2), 32-49.

Van Wijngaarden, E. (2015). Fenomenologisch onderzoek naar voltooid leven bij ouderen. Deel II van een tweeluik. *Kwalon*, 26(1), 34-39.

Verhaeghe, P. (2012). *Identiteit*. Amsterdam/Antwerpen: De Bezige Bij.

Verhaeghe, P. (2015). *Autoriteit*. Amsterdam/Antwerpen: De Bezige Bij.

Vosman, F. J. H. (2017). The moral relevance of lived experience in complex hospital practices: a phenomenological approach. In: Van Den Heuvel, S. C., Nullens, P. & Roothaan, A. (Eds.), *Theological ethics and moral value phenomena. The experience of values* (pp. 65-92). New York: Routledge.

Walker M. U. (1993) Keeping Moral Space Open. *The Hastings Center Report*, 23(2), 33-40.

Walker, M. U. (2007). *Moral Understandings* (2de editie). Oxford: University Press.

White, J. A. (2020). Time for Caring Democracy: Resisting the Temporal Regimes of Neoliberalism. In Urban, P., & Ward, L. (Eds.), *Care Ethics, Democratic Citizenship and the State* (pp. 161-177). Cham: Springer Nature.

Bijlagen

Bijlage 1 Overzicht van de interviewvragen

De interviews hadden een open, semigestructureerd karakter, waarbij gebruik is gemaakt van onderstaande vragen.

- Zou je iets willen vertellen over jezelf en over je eigen sportervaringen?
- Hoe hebben jouw ouders je begeleid bij jouw sportactiviteiten?
Doorvragen op de rollen die ze hadden: wassen, rijden, aanmoedigen?
Of ook coachen, sportopvoeding (sportief gedrag aanmoedigen, leren verliezen)
- Welke sport beoefen(t)en jouw kind(eren)?
- Hoe zijn ze tot die sportkeuze gekomen?
- Hoe beleef jij het sporten van jouw kind?
- Kun je iets vertellen over de manier waarop jij je kind begeleidt bij het sporten? Welke rollen heb jij? Wat vind je daarbij belangrijk? Wat maakt dat het belangrijk voor je is?
- Kun je me meenemen in het verloop van een wedstrijddag: hoe ziet zo'n dag eruit?
- Kun je iets vertellen over je ervaringen als ouder langs de lijn?
- Hoe ervaar jij winst of verlies van jouw kind?
Wat doet het met jou als je kind wint? En wat als het verliest?
Wat betekent winnen of verliezen voor de relatie met jouw kind?
- Waar verlang je naar als je kijkt naar je sportende kind? Wat zou je gaaf vinden om mee te maken met betrekking tot het sporten van je kind?
- Kun je iets vertellen over de gesprekken die je met je kind hebt over sport?
Doorvragen op: als het over de sport van je kind gaat, waar praten jullie dan over?
Praat je weleens over dingen die vet en gaaf waren? Over dingen die vervelend waren?
Kun je daar iets meer over vertellen?
- Wil je nog iets anders delen?
- Heb jij nog een vraag aan mij?

Bijlage 2 Voorbeelden van memo's

De onderzoeker heeft bij het transcriberen aandacht gehad voor gedachten, gevoelens en lichamelijke ervaringen die het interview bij haarzelf oproepen (Finlay, 2008). Ook is aandacht besteed aan conceptuele vragen die verschijnen naar aanleiding van de antwoorden van de respondent en de taal die daarbij gebruikt is (Smith et al., 2009, p. 83). Dit is in memo's verwerkt die in de kantlijn aan het transcript zijn toegevoegd.

Hieronder worden vijf voorbeelden van memo's uit drie verschillende transcripten weergegeven.

R = respondent (onderzoeksdeelnemer)

I = interviewer (onderzoeker)

Voorbeeld 1: meevoelen met respondent

R Zo zou het niet zo zijn dat die ouders, hardop denkend, dat ook ja, die dan een beetje gek worden gemaakt, hoort er een beetje bij... (kijkt links omhoog, denkt even na), ja, ik zit er over te denken van... het is ook lastig. Als je uiteindelijk je kind en iedereen zegt tegen jou hij is hartstikke goed, hartstikke goed, hij kan de beste worden, we moeten door trainen, we moeten op pad, je moet... Ja, eh ja, en dan zit je altijd een beetje die balans, dan denk ik van dat je je kinderen, dat je soms best een beetje mag pushen als ouders hè? Omdat jij vindt dat ze het echt moeten proberen. Maar wanneer stop je dan met pushen wat, hè? Dus dan met school, ik wil eigenlijk niet dat mijn zoon mij verwijt, zegt ja Jezus man, ik mocht van jou op mijn 16e van school af, dat had je nooit moet doen, dat wil ik niet hebben. Dat doe ik ook nu niet. Ik wil ook niet dat ie later in, Jezus **man eeh**, (beweegt met het lichaam, heft de rechter hand voor het gezicht), je bleef maar pushen, ik moest studeren en dit, ik heb ik helemaal niet... Ja, en je doet het toch niet goed natuurlijk, want je weet het niet (lacht hardop).

ES

Hij lijkt zich hier een beetje op te winden. Ik voel hier mee met deze **struggle**: wat is het toch moeilijk als ouder om het goed te doen. Je wil je kind geen kansen onthouden, je wil ook niet pushen, je wil dat je kind gelukkig wordt en pas achteraf kun je evalueren hoe je het hebt gedaan als ouder.

Voorbeeld 2: ervaren van discrepantie tussen verbale en nonverbale uitingen van de respondent

R (kijkt omhoog, denkt even na) **ehm**, als ik zelf hockey niet zoveel, eh, minder dan wanneer ik eh m'n kinderen coach. He dus dan heb ik meer **euforie**.

R

Euforie is een woord waar ik geen bepaalde associatie mee heb dat het ultiem gaaf is. Respondent kijkt hier neutraal, een vage glimlach. Ik voel hier een discrepantie tussen het gevoel dat ik heb bij een gebeurtenis die euforie opwekt en de manier waarop R dat hier lijkt te tonen.

Vervolg Bijlage 2

Voorbeeld 3: verbinden van uitspraken van de respondent aan theoretische uitgangspunten uit de maatschappelijke probleemstelling

I En hoe verhoudt zich de euforie die jij ervaart op het moment dat je als coach een team coacht of die je ervaart als je als ouder naar je kind aan het kijken bent?

R Oah als coach is die groter dan wanneer ik eh eh (knikt iets) als ouder langs de kant sta ja. Want je zit er meer in, het is meer ook.. van jou het resultaat. Dan wanneer je staat te kijken.

I Interessant, word je dan coach om de beleving van winnen mee te maken? Of gaat het om het behalen van een doel, namelijk het beter maken van een team, waar je als coach voor bent aangenomen? (= link naar meritocratische idealen)?

Voorbeeld 4: bewust zijn van eigen interpretatie van de onderzoeker van emotie die bij de respondent wordt opgeroepen

R Dan heb je het al geprobeerd, en? Ja, nou ja, dan dan houdt het soms op. Kijk, ergens zit er ook een stop aan je groei, hè? Dat kan bij de ene bij de 15e, bij de andere de 18e, de ander bij de 12e. Ja, dat weet je toch niet en je gaat je groeit zelf ook in van die spurtjes. Maar als je maar wel met elkaar voor hetzelfde gaat, zeg maar. Vorige week, twee weken terug mijn dochter. Die in de B1 zit ergens. Ze zijn hartstikke goed. Echt, ze zijn super goed, maar ze hebben helemaal geen winnaarsmentaliteit. Ze zijn veel te lief, laten zich wegduwen. Denk ik ook, hallo, hoeveel tijd, moeite energie stoppen we er allemaal in hè? En dan hangen jullie met van die afhingende schoudertjes. De coach had ook echt zoiets van, ze zijn zo goed, Maar het komt er niet uit. Dat is dan..

Hier lijkt iets voelbaar van frustratie dat het die moeder veel tijd en energie kost om haar dochter ergens in de B1 te laten hockeyen en dan verwacht dat haar kind, omdat het haar veel kost, in ieder geval altijd haar best doet.

Voorbeeld 5: bewust zijn van de eigen interpretatie van de onderzoeker van dat wat de respondent zegt

I Is belangrijk voor jou dat dat eruit komt, wat erin zit?

R Ja. Ja (stellig, knikt bevestigend met het hoofd). Wel op je eigen.., maar dat is met school ook, wel op je eigen niveau. Dus als de ene he ziet, als je ziet dat je kind het niet aankan, dan is dat niet erg, dan ga je gewoon in een ander iets. Ik heb bijvoorbeeld twee vwo kinderen. En de derde gaat zeker niet naar het vwo. Omdat, ehm zij is een heel ander meisje, je moet gewoon naar het kind kijken. Dat vind ik belangrijk. Kijk naar het kind naar wat ze aankunnen en ga niet lopen over pushen of hopen dat ze dan maar hoger komen. Dat komt er dan vanzelf wel uit.]

Het is niet erg, wel jammer misschien? Had ik op door kunnen vragen. Hier sluimert wel iets van dat het belangrijk is om eruit te halen wat erin zit. Niet pushen, maar wel verwachten dat je je best doet. Dit is wel erg mijn eigen interpretatie van wat ze hier zegt.

Bijlage 3

Voorbeeld van een deel van het Padlet-canvas waarop de thema's met bijbehorende citaten van een van de interviews zijn verzameld.

The image shows a screenshot of a Padlet canvas with a light blue background. It contains several white sticky notes, each with a title and text. The notes are arranged in a somewhat overlapping manner. The themes and their corresponding text are as follows:

- betrokkenheid I2**: Ik f (da) waai Maai goed, dan leren ze ook van, want ja, niet
- meeleven I2**: Ik Iedereen is hetzelfde, Maar ik zie wel de frustratie. Dat vind ik dan wel vervelend.
- stimuleren I2**: dan ga ik ook niet lopen, lope drar hè? Maai goed, dan leren ze ook bete
- leerzaam I2**: als i andi ze v van X (oudste dochter) want daar heel hoog ook gewoc kunnen . Ja, mijn z
- sociaal I2**: Maa het is niet het leukste, frus wel
- zelfstandigheid I2**: als ze niet willen, dan willen ze niet. Dat is ook goed (naar een andere club op hoger niveau hockeyen)
- autonomie I2**: als ze niet willen, dan willen ze niet. Dat is ook goed (naar een andere club op hoger niveau hockeyen)
- meeresoneren I2**: X (oudste dochter). die is
- beleving I2**: er is altijd heel veel gedoe
- trots I2**
- gezien worden I2**
- verlangen I2**: Waar ik naar verlang dat ze gezien worden zoals ze zijn.
- sportief I2**: daar was ik eigenlijk ook wel heel erg goed in
- winnen I2**: mijn ouders zelf zijn niet te heel erg sportief. Mij Soms wil ze graag winnen, maar als het dan niet is nou dan is het ook goed, dus dat, dat is ook prima (knikt).
- steunen I2**: Maar ik vind ook dat X (jongste dochter) heeft het id het hardlopen
- afhankelijkheid I2**: als z op h hool is het is niet alleen dat ze e trainingen
- fanatiek I2**: kinderen in, Nou, dat je het vertrouwen in jezelf niet
- motivatie I2**: ik werd niet in het team geplaatst waarin ik wilde, maar dat kwam omdat ik zin had om te n.
- ondersteuning I2**: als ik dan vraag van goh, kunn
- presteren I2**: nlijk ook id in . dat er we
- je best doen I2**
- vertrouwen I2**: I we
- opoffering I2**: als X (oudste dochter) missch zitten ander: je ku
- groeien I2**: heel v team energi amb I: Is het belangrijk voor Want i het e jou dat dat eruit komt, wat de b erin zit? Ja. Ja (stellig,
- vertrouwen I2**: I we
- opoffering I2**: als X (oudste dochter) missch zitten ander: je ku
- groeien I2**: heel v team energi amb I: Is het belangrijk voor Want i het e jou dat dat eruit komt, wat de b erin zit? Ja. Ja (stellig,
- potentie I2**: dat het gevoel ook bij mij nu zo even wordt door de atie die ik heb met ik
- presteren I2**: nlijk ook id in . dat er we
- schaamte I2**: an is vroeuer heb ik
- frustratie I2**
- macht I2**: niet Mijn
- gekwettheid I2**: voor mijn eigen kinderen is het vooral van goh, weest je dat ik echt hoop dat eruit komt wat erin zit en ehm dat ze gezien worden? En weet je, Ik dat het gevoel ook bij mij nu zo even wordt door de atie die ik heb met ik

Bijlage 4

Overzicht van het Padlet-canvas met daarop alle thema's die de analyse van de data heeft opgeleverd, onderverdeeld in hoofdthema's.

